

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕВОЛЮЦІЇ ВІД ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ДО «СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ» І «SMART-СУСПІЛЬСТВА»

УДК 316.32.77[: 004:141.330.342.24

Андрюкайтене Регіна (Маріямполь, Литва), **Воронкова Валентина** (Запоріжжя, Україна) - СТАН РОЗРОБКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЙОГО ЕВОЛЮЦІЯ У SMART-СУСПІЛЬСТВО В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження стану розробки інформаційного суспільства та його еволюція у smart-суспільство обумовлена бурхливим розвитком епохи інформаційної революції, що прийшла на зміну постіндустріальному суспільству, яка вносить радикальні зміни в усі сфери суспільного життя і потребує глибокого дослідження інформаційного суспільства як соціального явища і соціального процесу. Інформаційне суспільство як цивілізаційна парадигма розвитку сучасного соціуму, в якому стикаються філософські, соціологічні, управлінські проблеми, є недостатньо вивченим в контексті філософської науки. В сучасних філософських дискурсах найважливіше місце займають гносеологічні, онтологічні та аксіологічні виміри інформаційно-комунікативного процесу, що отримали назву «глобальна революція у спілкуванні». Глобальна цивілізація - майбутня цивілізація, яка виникне в результаті докорінної трансформації більшості інститутів, насамперед країн і компаній, і ґрунтуватиметься, з одного боку, на культурних відмінностях, а з іншого - на міжнародних культурних гібридах [1].

Термін «інформаційне суспільство» був запропонований японським дослідником К.Каямою, на основі якого в Японії була прийнята програма «План інформаційного суспільства: національна мета 2000 року». Кр.Мей у праці «Інформаційне суспільство: скептичний погляд» виділяє три періоди цієї проблеми: 1) дослідження, що мали місце з початку 1960-х рр. і до середини 1970-х р. і стосувалися винятково США; 2) дослідження кінця 1970-х рр. і початку 1990-х рр., коли інформаційно-комунікативні технології активно впроваджувалися у розвинутих країнах світу; 3) дослідження, коли виникнення і поширення Інтернету сприяло масовій зацікавленості ідеями глобального інформаційного суспільства. В роботах таких відомих авторів, як Ю.Габермас, Е.Гідденс, У.Бек, Ж.Бодрійяр, З.Бауман, Д.Белл, З.Бжезинський, В.Дайзард, Р.Девіс, Дж.Мартін, Дж.Нейсбіт, Ж.Рюс, О.Тоффлер моделюються зміни, пов'язані зі становленням і розвитком інформаційного суспільства [2].

Серед українських вчених, які тією чи іншою мірою торкалися означеної проблематики, слід назвати роботи В. Андрущенка, В. Бебика, О. Кивлюк, В. Кременя, В. Нікітенко, М. Максименюк, В. Огнев'юка, Г. Почепцова, О. Пунченка, Д. Свириденка, С. Терепищого.

Стан розробки інформаційного суспільства та його еволюції в smart-суспільство знайшов своє відображення у підходах: 1) герменевтичний (Х. Г. Гадамер, В. Дільтей, П. Рікер); 2) кібернетичний (Н. Вінер, К. Шеннон, У. Уівер); 3) структуралістський (Р. Барт); 4) лінгвістичний (Ф. де Соссюр, Е. Бенвеніст, Т. ван Дейк); 5) семіотичний (Ч. Пірс); 6) культурологічний (Х. Маклюен, А. Моль); 7) структурно-функціональний (Т. Парсонс, Р. Мертон, Н. Луман); 8) символічний інтеракціонізм (Дж. Мід); 9) комунікативно-практичний (Ю. Габермас, К. Апель, Г. Дебор); 10) аналітико-мовленнєвий (Л. Вітгенштейн, М. Дамміт, Г. Бейкер). Методи і підходи дослідження: 1) синергетичний метод дозволяє проаналізувати інформаційне суспільство як нелінійну систему, яка розвивається в нелінійному просторі; 2) метод системного та структурного аналізу дозволяє розглянути суспільство як складну соціальну систему, яка має декілька підсистем, що постійно взаємодіють з навколишнім середовищем; 3) поєднання синергетичного та системного методів дозволяє пояснити особливості розвитку інформаційного суспільства в нормальному і катастрофічному режимах; 4) структурно-функціональний та інституціональний методи дозволяють розкрити зміст політичних та економічних зрушень в інформаційному суспільстві; 5) антропологічний та соціоаксіологічний підходи дозволяють проаналізувати соціо-антропологічні, соціо-економічні та соціокультурні виміри інформаційного суспільства та інформаційної культури за умов глобалізації. В рамках дослідження будуть застосовані сучасні принципи тріалектики. Головною ідеєю є ідея «інформаціологічного суспільства», що здійснює свою еволюцію до «суспільства знань» [3].

В основі стану розробки інформаційного суспільства та його еволюції в smart-суспільство теоретико-методологічне обґрунтування, що дозволяє глибоко проникнути в сутність проблеми, що обговорюється: 1) отримання нових знань, в контексті теоретико-концептуального обґрунтування концепції розвитку сучасного українського суспільства в умовах глобалізації, що зумовлює орієнтацію України на інтеграцію до міжнародної спільноти та включення в глобалізаційні процеси; 2) теоретико-методологічне обґрунтування нових законів, пов'язаних з розробкою закону техногуманітарного балансу, що базується на основі економічних, політичних, соціальних, духовних засад, направлених на інноваційний розвиток суспільства; а) закон кібернетичної теорії, який виражає пропорційну залежність між внутрішньою різноманітністю системи та її потенціалом в якості суб'єкта чи об'єкта управління; б) закон ієрархічних компенсацій – виражає залежність між організаційними рівнями складної системи [4]. Саме зростання різноманітності на верхньому рівні повинно забезпечуватися обмеженням різноманітності на попередніх рівнях, і, навпаки, зростання різноманітності на нижчому рівні організації сприяє

руйнації на верхньому рівні), доповнює фундаментальний закон кібернетичної теорії систем як закону необхідної різноманітності (фізичної, біологічної, соціальної), допомагає прогнозувати оптимальне поєднання різноманітних параметрів на різних етапах розвитку; в) закон генетичних типів криз, який включає аналіз: а) екзогенної – кризи, зумовленої переважно спонтанними змінами середовища, до якої система не поспіває адаптуватися; б) ендогенної кризи, що зумовлена переважно внутрішньою програмою розвитку організму (зростання кризи в онтогенезі); в) ендо-екзогенної кризи, що зумовлюється змінами в середовищі внаслідок власної активності системи; 3) в результаті впровадження нових законів буде сформована нова теорія - філософії розвитку українського соціуму в умовах глобалізації та інтеграції України до загальноєвропейського економічного простору; 4) сформовані нові методи - нелінійної динаміки, що базується на використанні альтернативних методів і принципів: відкритості, врахування нелінійних ефектів, когерентності, системної узгодженості, коеволюції еволюційних процесів, використання експліцитного і прогнозованого потенціалу наукового мислення [5].

В результаті проведеного аналізу формується нова концепція реалізації зворотних зв'язків в сучасному українському соціумі в умовах переходу до нової соціально-економічної формації у період стрімких біфуркаційних змін, що створюють передумови для формування нового світогляду – інформаційно-діалектичного і синергетичного, яке може бути визначено як система поглядів на світ, що зумовлює необхідність подолання ентропійних процесів у природі і соціальному середовищі через посередництво інформаційної творчості.

Першочерговою задачею стану розробки інформаційного суспільства та його еволюції в smart-суспільство є дослідження модернізації суспільства з метою переходу до п'ятого-шостого технологічного укладу України. В основі синергетично-діалектичної моделі розвитку smart-суспільства - вироблення механізмів інноваційного розвитку суспільства, що відповідає стратегічним пріоритетам розвитку сучасного світу в умовах когнітивного (альтернативного, рецептивного, інформаційно-комунікаційного) менеджменту.

Література

- 1. Андрюкайтене, Р. , Воронкова, В., Кивлюк, О., Никитенко, В. Становление и развитие smart-общества как высокоразумного, высокотехнологического, высокоинтеллектуального. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2017. Вип.71. Р. 17-25.*
- 2. Андрюкайтене, Р. Становление и развитие SMART-общества как высокоразумного, высокотехнологического, высокоинтеллектуального / В. Г. Воронкова, О. П. Кивлюк, В. А. Никитенко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії / ред. В. Г. Воронкова. - Запоріжжя, 2017. Вип. 71 (2017). С. 17 – 25.*
- 3. Мельник В. В. Полікультурність в контексті глобалізації: соціально-філософський аналіз Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб.наук.пр.] Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2015. Вип. 22. С.217-229.*
- 4. Мельник В. В. Культура буття людини як соціокультурний феномен Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб.наук.пр.] Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2015. Вип. 60. С.253-268.*

5. Nikitenko V. *Cultural and social competence creation in the process of english language study: information society aspect // Humanitarian Bulletin of the Zaporizhzhya State Engineering Academy / ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia, 2016. Release 67 (2016). P. 251- 257*

6. Пунченко О. П. *Цивилизаційне вимірювання історії людства: монографія. Одеса: Астпропринт, 2013. 448 с.*

УДК 111:796

Білогур Влада (Мелітополь, Україна) - МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ У СФЕРІ СПОРТУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Слід відмітити, що дане поняття є достатньо складним для трактування, так як воно включає скоріше регулятивну ідею І.Канта, в основі якої криється людський потенціал. По суті, справи мова йде про інструмент, який дозволяв би навести мости між філософськими роздумами про сутність та призначення людини, а, з іншої, - прогнозувати можливості і перспективи реалізації можливостей людини [1;2;3]. Підходи, у рамках яких людина виступала у якості ресурсу, були популярними ще 30 років назад, і сьогодні вони не дають повного уявлення про людину, яка працює в умовах інформаційного суспільства. Точніше, сфера їх застосування, а, отже, і коло задач обмежені і не працюють на час. Приблизно те ж саме слід сказати і про пізнішу концепцію «людського капіталу».

Обидві концепції дозволяли побачити в людині один з функціональних елементів виробничих, соціальних, технічних, комерційних відносин і воно не може бути вбудованим у сучасні інформаційні системи, щоб редукувати людину до виконання певних функцій. В ці системи слід вводити елементи нелінійності, біфуркаційності, так як цим системам властива певна обмеженість і людина використовується як певна функція у процесах виробничої чи соціальної практики [4;5;6]. Більш ефективним було б спиратися на таке поняття, яке включає ці обидва значення, вважаючи людину ресурсом особливого роду чи особливої активності, так як сама людина споживає природні і соціальні ресурси. І це поняття повинно свідчити про самоцінність людини як особливого роду «гомо креатоса», недетермінованого будь-якими системами.

Продуктивна сила людського потенціалу приводить до розвитку, так як включає певні уявлення про людину, його місце у світі, його взаємовідносини з оточуючими структурами. Уявлення про людину, які спираються на концепцію людського потенціалу, можна назвати більш широкими і в кількісному, і в якісному відношеннях, але людину не слід зводити до фактора (для Фрейда – це було лібідо, для Фуко-влада). У концепціях ООН людський розвиток включає – середній приріст доходу на душу населення, середня тривалість життя і грамотність населення [7;8;9]. Саме ці критерії характеризують умови людського розвитку та людської

самореалізації. Чим вищим є значення цих складових тим вищим є сумарний індекс і умови для самореалізації і тим більше можливості людини для свого розвитку.

Можливості розвитку та реалізації людського потенціалу у сфері спорту залежать від того, настільки в суспільстві захищені і гарантовані права людини.

Інтелектуальний потенціал відкриває дві можливості:

1) характеризується рівнем грамотності, яке більш широке, чим поняття інтелект чи інтелектуальний розвиток;

2) інтелект як властива людині здатність мислити. Інтелектуальний потенціал визначає не тільки можливості розвитку людини, але й самого існування - виживання людини у сучасному світі.

Інформаційне суспільство базується на людському потенціалі, що є витребуваним, так як є основою інформаційної цивілізації і вступає інструментом і гарантією сучасних трансформаційних перетворень. Людський потенціал нації, що формується і системою спорту як сукупності фізичних та духовних можливостей особистості, вимагає формування креативності і творчості, що являють собою механізм цілеспрямованого перетворення особистості. Розвиток людського потенціалу нації відноситься до діагностичних вимог державних стандартів, що починають домінувати в будь-якому виді виробництва і бізнесу [10].

Можливості розвитку та реалізації людського потенціалу у сфері спорту в умовах інформаційного суспільства виходять з формування: 1) пізнавальної компетентності; 2) пошуково-інноваційної компетентності; 3) когнітивної компетентності, що в цілому представляють «метакомпетентності» в умовах широкого використання інформації, неюобхідності виробляти нові знання на основі інформаційно-комп'ютерних технологій, які потім еволюційно переходять в систему знань. Це дає можливість подивитись по-новому на сферу спорту, яка є основою невикористаних можливостей у формуванні цілісних особистостей, щоб розважатися в умовах конкуренції та глобалізації, та сприяти формуванню нових знань та компетентностей.

Таким чином, можливості розвитку та реалізації людського потенціалу у сфері спорту в умовах інформаційного суспільства – це перш за все формування знань, таланту, досвіду, фізичної, духовної та інтелектуальної компоненти, націленої на отримання додаткової вартості.

Література

- 1. Андрюкайтене Регіна, Воронкова Валентина, Кивлюк Ольга, Романенко Тетяна, Рижова Ірина. Концептуалізація smart-общества и smart-технологий в контексте развития современной цивилизации// Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos. 2017. P.11-12.*
- 2. Андрюкайтене, Р. and Воронкова, В. and Кивлюк, О. and Никитенко, В. (2017) Становление и развитие smart-общества как высокоразумного, высокотехнологического, высокоинтеллектуального. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2017. Вип.71. pp. 17-25.*
- 3. Билогур В.Е. Теоретические и практические проблемы философии современного спорта в глобальном измерении// Philosophy & Cosmology. 2013. Vol. 12.*

4. Valentina Voronkova, Marina Maksimenyuk, Vitalina Nikitenko/ *Humanistic management in the context of phylosopic anthropology: human dimension* // *Нова парадигма*. 2016. Вип. 129. С. 64-76.
5. Воронкова В.Г. *Формирование нового мировоззрения, нового человека, нового общества будущего* *Антропологические измерения философских исследований: Днепрпетровский национальный университет железнодорожного транспорта им. академика В. Лазаряна*. 2013. Вип.3. С.69-79.
6. Kyvliuk O.P. *Education kul' utra information society in the context of the reality of globalizacijnoi* // *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy:[GS Sciences etc.]–Zaporizhzhya: publishing ZDIA*. 2016. Вип.67. с. 225-232.
7. Кивлюк О.П. *Використання комп'ютера на уроках математики в початковій школі* *Ком'ютер у школі та сім'ї*. 2000. Вип.4. С.32-33.
8. Нікітенко В.О. *Геокультурні цінності в умовах сучасного світового розвитку: соціально-філософський вимір*// *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2013.- Вип. 54. С.266-280.
9. Рижова І.С. *Дизайнерська діяльність: сутність, структура, механізм, спрямованість* // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2005. Вип. 22. С. 156-169.
10. Рижова І.С. *Smart–технології як фактор розвитку сучасного дизайну* // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип.69 (1). С. 174-183.
11. Рижова І.С. *Культура як найбільш фундаментальний спосіб людського буття*// *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2011. Вип.46. С. 126-134.

УДК 351:316.42:396.1

Венгер Ольга (Запоріжжя, Україна) – УДОСКОНАЛЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ: ЗАРУБІЖНИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Актуальність обраної теми обумовлена демократизацією суспільства, становлення громадянського суспільства та держави соціальної злагоди неможливі без вивчення та врахування гендерної проблематики, адже розвинуте громадянське суспільство – це перш за все суспільство з рівними можливостями для самовизначення та самореалізації як чоловіків, так і жінок. Гендерна демократія є системою волевиявлення двох статей – жінок і чоловіків – у громадянському суспільстві як рівних у правах і можливостях, що законодавчо закріплені й реально проявляються в усвідомленні політико-правових принципів, у діях, розбудові громадських і державних структур з урахуванням гендерних інтересів і потреб. Гендерна рівність – це один з індикаторів рівня демократизації суспільства, його цивілізованості. Суть проблеми полягає не в тому, щоб надати однакові права особам різної статі створити такі умови суспільного життя, щоб жінка і чоловік були спроможні реалізувати себе повноцінно в особистому, громадському, професійному житті, адже гендерна рівність це перш за все рівність можливостей та рівність результатів.

Незважаючи на те, що в Україні прийнята низка законів щодо поліпшення становища жінок в українському суспільстві, реалії свідчать про те, що жінки все ще в значній мірі відчужені від участі в громадському і політичному житті суспільства. Більше того, в нашій державі проблеми гендерної нерівності розглядаються лише в рамках окремих наукових

досліджень, дослідження цих проблем не мають системного характеру, на відміну від зарубіжних досліджень, що мають статус національних програм і проектів. В Україні майже відсутні державні механізми забезпечення гендерної рівності задля реалізації стратегії сталого розвитку, а також механізми імплементації здобутків гендерної теорії та практики в практику державотворення сучасного українського суспільства.

Гендерна теорія – це фактично тип розподілу ролей між статями в суспільстві з усіма наслідками такого розподілу: економічними, соціальними, політичними, культурними та психологічними. Гендерний підхід постав на заході одним із провідних у вивченні причин та наслідків соціальної нерівності та несправедливості, як альтернатива патріархальному устрою, суть якого полягає у радикальній переоцінці одного з базових принципів соціального устрою, а саме принципу ієрархічної підпорядкованості чоловічому авторитету [1]. Основна проблема, що підлягає дослідженню в контексті нового підходу – це вивчення впливу соціокультурного контексту на гендерні взаємодії в різних сферах суспільного життя, їхні трансформації в сучасних умовах і прогнозування можливих моделей суспільного розвитку у зв'язку з гендерним коригуванням.

Новизна підходу була в тому, що він відкидав традиційне тлумачення, нібито гендер конструюється лише біологічними можливостями, що гендерні характеристики мають природне походження, що саме біологічними відмінностями детермінується і статевий розподіл праці у суспільстві, і правила та норми поведінки тощо [2]. Вагомий внесок в переосмислення поняття «стать» зробили дослідження в галузі культурної антропології, які довели, що те, що в одному суспільстві сприймається як жіноча характеристика, в іншому може вважатися чоловічою ознакою [3]. Так, відома американська дослідниця в галузі антропології М. Мід у своїй роботі «Чоловіче та жіноче», вивчаючи відмінності маскулітних та фемінних типів, відмічає, що розмежування між жіночими та чоловічими рисами в різних культурах проявляється по різному і подекуди необов'язково є чітко означеними.

Отже, деякі характеристики, як то емоційність, самопожертва, орієнтованість на сім'ю не є природними характеристиками, а сформовані певним типом суспільства, певними традиціями, політикою держави та залежать від часу. Тобто чоловічі та жіночі риси є набутими під час соціалізації в певному культурному середовищі [3]. Вважається, що вперше поняття гендер був запроваджений в науковий обіг американським психоаналітиком Р. Столлером, коли у 1968 р. вийшла друком його праця «Стать та гендер: про розвиток мужності та жіночості». На думку Р.Столлера, гендер – це поняття, що ґрунтується на психологічних та культурних поясненнях, досить незалежних від тих, що тлумачать біологічна стать [4].

Відома англійська соціолог Енн Оуклі, наголошуючи на тому, що жіночі соціальні ролі домогосподарки, виховательки не можуть вважатися неминучими через жіночу природу, дійшла висновку, що поведінка статей

визначається культурою суспільства. Вона в книзі «Пол, гендер та суспільство» звернула увагу на те, що західне суспільство більш звертає увагу на статеві відмінності, ніж здатності людей. На її думку, коли намагаються визначити цю різницю в термінах «природних відмінностей», частіш за все змішують два процеси: тенденція розрізняти стать і тенденція відрізняти спосіб існування. Перше є постійною рисою людського суспільства, друге – ні. І саме тому необхідно розрізняти поняття «стать» та «гендер» - якщо статеві відмінності мають природній характер, то гендерні мають в своїй основі культурні, а не природні відмінності [5].

Ця думка знайшла подальший розвиток у наукових гендерних розробках концепції культурного поділу праці у суспільстві, на відміну від статевого поділу праці (за Т.Парсонсом), заснованого на взаємодоповнюваності інструментальної (чоловічої) та експресивної (жіночої) ролей, зумовлених біологічними відмінностями статей. Гендер, на відміну від статі, стосується не суто біологічних чи фізіологічних властивостей, які притаманні чоловікам та жінкам, це соціально сформовані риси, що притаманні «жіночості» (фемінність) та «мужності» (маскулінність) [5].

Гендер – соціально-рольовий статус, який визначає соціальні можливості жінок і чоловіків в освіті, професійній діяльності, доступі до влади, сімейній ролі та репродуктивній. Гендер має соціальний та правовий аспект. Основою правового статусу особистості є її фактичний соціальний статус, тобто реальний стан людини у суспільстві. Право надає цьому статусу законності. Отже, гендер конструюється суспільством, це ті ролі та обов'язки чоловіків та жінок, які суспільство приписує «справжньому» чоловіку або жінці. Гендер впливає з культурного розвитку і є історично відносним. Його визначення, інтерпретація та вираження є результатом змін всередині культурного розвитку, між цивілізаціями, і слугує об'єктом історичних змін.

Тому сутністю конструювання гендеру є полярність та протиставлення. Таким чином, гендер розглядався не як природна стать, а як соціально-культурний конструкт. Таким чином, можна виділити такі характеристики гендеру: соціальна конструкція, схильність до зміни з часом (історичність), ієрархічність (відношення до влади), культурна специфічність, полярність та протиставлення. Необхідно підкреслити, що в процесі відкриття соціальної статі, тобто гендеру, зразу виявився його політичний характер. Дж. Скотт охарактеризувала «гендер» як одну з перших систем означення влади [5]. Адже гендер це не просто ідеологічно нейтральний засіб існування статі у соціумі та культурі, а це ще й політична технологія, метою якої є конструювання відповідних образів чоловіка і жінки, відповідних меж, правил поведінки, норм відхилення. Ця технологія універсальна, вона пронизує всю систему людських відносин, всі сфери соціальних зв'язків. Саме соціальні та політичні інститути формують гендерну свідомість людей. За визначенням Е.Еріксона ідентичність базується на відчутті тотожності самому собі і неперервності свого існування

в часі й просторі, а також на усвідомленні факту, що цю тотожність і неперервність визнає оточення[5].

Згідно з теорією соціальної ідентичності Г.Таджфела і Дж.Тернера, в основі соціальної ідентичності лежать процеси соціальних категоризації, тобто розділення соціальних об'єктів на такі, з якими особистість себе ототожнює (in-group), і такі, що складають грипи інших (out-group), а також процеси само-категоризації, тобто віднесення особистістю себе до певної соціальної групи [6]. Гендерна ідентичність – це особливий вид соціальної ідентичності, який існує в свідомості індивіда паралельно з уявленнями про професійний, сімейний та інші статуси. Така ідентичність – є усвідомленням індивідом своєї статевої належності, суб'єктивним осмислення своєї статевої ролі, яке виявляється у єдності статевого усвідомлення і поведінки [7]. Гендерна ідентичність являється продуктом соціального конструювання, який обумовлений потребою суспільства у розподілі між ролями, функціями у суспільному та повсякденному житті.

Виходячи із результатів дослідження, можна визначити основні гендерні стратегії України до встановлення гендерної демократії та суспільства сталого розвитку, серед яких основними є:

1) розвиток й удосконалення національного законодавства щодо забезпечення гендерного паритету шляхом гендерно-правової експертизи, що дає змогу оцінювати ті чи інші законодавчі та нормативно правові акти з точки зору відображення в них принципу рівності в тій чи іншій сферах суспільного життя;

2) регулярний порівняльний аналіз українського законодавства з міжнародним досвідом гендерної правотворчості з урахуванням національних особливостей з метою гармонізації національного права з міжнародним щодо гендерного аспекту;

3) аналіз та дискусійне обговорення кола питань пов'язаного з введенням квотування задля паритетного представництва представників обох статей в різних гілках державної влади;

4) розробка та впровадження у суспільстві для всіх верств населення освітньої програми задля проінформованості громадян стосовно питань як поняття гендеру, так і гендерного розуміння рівності жінок і чоловіків;

5) підвищення через засоби масової інформації, освітні програми гендерної політичної культури та свідомості, що впливає на рівень гендерної толерантності та активізації політичної активності жінок, позитивного ставлення до їх участі в процесах управління державою;

6) врахування гендерного підходу при формуванні та здійсненні демографічної, соціальної й економічної політики держави, для дотримання гендерного паритету задля підвищення рівня доступу до матеріальних ресурсів;

7) розробка системи індикаторів гендерної рівноваги в суспільстві й технології моніторингу їх змін у напрямі гендерного прогресу в суспільстві;

8) розробка системи заходів з підвищення гендерної свідомості керівників різних рівнів соціальних інституцій з метою вироблення гнучких

систем між структурних і міжрівневих відносин, спрямованих на підвищення рівності жінок і чоловіків, як при розробці стратегічних, так і тактичних планів. Стимулювання діяльності керівників цих установ до впровадження ними гендерного балансу в кадровій політиці та в інших видах гендерних питань;

9) забезпечення державного фінансування механізму впровадження гендерної політики, який включатиме витрати на навчання працівників з питань реалізації рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, проведення гендерного аналізу поточної ситуації в суспільстві.

Таким чином, сьогодні становлення сучасного суспільства, що декларує принципи демократизму та поваги людини і громадянина, не може обійтися без урахування питань гендерного дисбалансу та виключення майже половини населення країни з процесу прийняття рішень та владних відносин. Мірою соціальної та справедливої держави сьогодні в світовому співтоваристві є принцип гендерної рівності. Світова практика свідчить про те, що саме в державах з високою представленістю жінок у вищих шаблях державної влади, державна політика має соціальну направленість, відрізняється толерантністю та гуманізмом.

Сучасна концепція гендерної політики в Україні ставить у центр не абстрактну людину, а чоловіка і жінку, з їх особливими соціальними ролями, прагненнями та бажаннями. Тому принцип, в основі якого лежать відносини підкорення та підпорядкування однієї статті іншій є хибним сьогодні, і на його місце в новій парадигмі суспільного розвитку приходять принципи цілковитої рівності, рівності передусім, можливостей та доступу до результатів діяльності.

Література

- 1 *A Glossary of Feminist Theory.* / Ed. by Sonya Andermahr, Terry Lovell and Carol Wolkowitz. London : Arnold; New York: Oxford University Press, 2000. 240 s.
- 2 Bem S. L. *The measurement of psychological androgyny* / Sandra Bem // *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1974, P.162 - 172.
- 3 *Gender Equality - the Nordick Model.* Copenhagen : Nordick Council of Ministers, 1995. 54 s.
- 4 Mead M. *Male and Female : A study of the sexes in a changing society.* N.Y., 1963. 244 s.
- 5 Millett K. *Sexual Politics* / Kate Millett. London: Sphere, 1969. 320 s.
- 6 Nancy Tuana. *Re-fusing Nature / Nurture* // *Hypatia Reborn. Essays in Feminist Philosophy.* Ed. By Azizan Y.Al-Hibri and Margaret Simons. Indiana University Press. Bloomington and Indianapolis. 1990. 320 s.

УДК 14 + 37.01

Вишневикий Михаил (Могилев, Беларусь) - ФИЛОСОФСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В КОНТЕКСТЕ ИДЕИ СМАРТ-ОБЩЕСТВА (НА ПРИМЕРЕ РЕОРГАНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ВУЗАХ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ)

Углубленное осмысление современной социокультурной ситуации требует учитывать все многообразие философских учений и идей, не только выдвинутых сравнительно недавно, но и составляющих базовую историко-философскую традицию и, вместе с тем, функционирующих в культуре наших дней. Общий массив этих концепций находится в определенной (далеко не прямолинейной и однозначной) связи с разнообразием жизненных позиций людей и реализуемых ими способов осмысления своего жизненного мира. Если философская идея оказалась созвучной умунастроениям многих людей, то это означает, что философу удалось выразить в обобщенной и отчетливой понятийной форме то, что уже как бы носится в воздухе, присутствует в мироощущениях, стремлениях и оценках его современников. Но для того, чтобы люди узнали себя в данной идее, она должна быть донесена до них в понятной и, вместе с тем, неискаженной форме. Достичь этого возможно, главным образом, с помощью соответствующей образовательной деятельности [2], содержание и результаты которой имеют шанс стать влиятельными феноменами культуры. Философия изначально и по сути имеет образовательную направленность; она как бы предназначена для того, чтобы изучаться, обдумываться и включаться в мировоззрение образующейся личности в качестве более глубокого, нежели обыденное, понимания окружающей действительности и своего места в ней. Философские положения в основном формулируются как особые, теоретически упорядоченные и выраженные в понятийно-логической форме, мировоззренческие знания, связывающие и соотносящие житейский и религиозный опыт, научное истолкование мира и политические, экономические и иные специализированные практики.

Разные философские учения дают во многом несовпадающие «срезы» бытия и сознания людей, дополняющие, однако, друг друга до некоей искомой и трудно достигаемой целостности. Отдельному человеку, занятому своими делами и не претендующему на универсальную философскую образованность, едва ли удастся самостоятельно охватить и осознать эту целостность. Качественное мировоззренческое образование призвано подвести к мысли о том, что реальность сложнее, чем любая односторонняя ее картина, и не следует абсолютизировать какую-то ограниченную точку зрения на мировое бытие, даже если политика, идеология или реклама настаивают на такой абсолютизации. Здесь нужно отметить, что «дух эпохи» способна выразить не только философия как особая специализированная деятельность теоретико-мировоззренческого исследования, но и другие формы общественного сознания. Нет надобности детально обсуждать тот факт, что в прошлом с данной функцией вполне успешно справлялась религия. В наше время во многих регионах мира продолжает функционировать в качестве основы мировоззрения своеобразная религия или, лучше сказать, идеология успеха (прежде всего экономического, но также и политического и др.)

Созвучными эпохе нередко оказываются новые научные идеи. Надо думать, не случайна весьма широкая популярность механистического мировоззрения, которое в свое время оказалось созвучным взглядам и устремлениям предпринимателей, осваивавших машинную технику и без труда принимавших представление о мире как о сложной машине, созданной Богом. Позже на первый план в европейской культуре выдвинулась идея эволюции, расширительно толковавшая учение Дарвина. В начале XX века умы образованных людей были захвачены идеей относительности, которая хотя и родилась в одной из специализированных отраслей физики, но была близка умонастроениям людей, переживших культурную катастрофу Первой мировой войны. Примерно в это же время широкую популярность получили заимствованные опять-таки из физики идеи дополнительности и соотношения неопределенностей. Во второй половине XX века общекультурное значение приобрели идеи синергетики (неравновесность и нестабильность, бифуркации, спонтанное возникновение порядка из хаоса и др.). В последнее время, в связи с развитием интернета, широкое распространение получает «сетевая картина» социальной реальности [5, с. 208 - 213].

В целом можно констатировать, что философско-мировоззренческое творчество давно уже перестало быть делом только сравнительно узкой группы философов-профессионалов; в него активно включаются также некоторые деятели науки и искусства, политики, идеологии, экономики. «Философствующих, - отмечает Т.В.Кудряшова, - несравненно больше, чем философов... Философ – это уникальное явление в культуре, это единичное событие для поколения, и далеко не каждого поколения» [4, с. 100].

В связи с обилием философствующих субъектов существует проблема широкого распространения в культуре основательных историко-философских знаний, дающих мировоззренчески активным личностям необходимые сведения о том, как в прошлом осуществлялось философское осмысление бытия и к каким последствиям приводили те или иные его абсолютизации. При изучении философии в вузах было бы неправильно ограничиваться лишь беглым изложением «общей философии», которая характеризуется усредненностью и преимущественно прикладной направленностью, не претендуя на обстоятельное освещение глубинных идей, составляющих сущность философских концепций, наиболее значимых в культуре. Намечаемая реорганизация системы социально-гуманитарного образования в вузах Республики Беларусь призвана поднять на должный уровень философско-мировоззренческую подготовку отечественных специалистов. Данная реорганизация может быть соотнесена с общим движением, ведущим к некоему новому состоянию общественной жизни, не вполне отражаемому уже привычными понятиями «информационное общество» или «общество знаний». В обширной и все разрастающейся литературе об этих типах общества с некоторого времени стал наблюдаться дефицит свежих и конструктивных идей.

Поскольку поток публикаций о социальных и духовных реалиях наших дней не должен иссякать, особое внимание уделяется новым питающим его источникам. Один из них связан с несколько неопределенной, но в целом внушающей определенный оптимизм концепцией смарт-общества. В аналитической статье И.Б.Ардашкина о смарт-обществе [1] отмечается, что данная концепция основывается на ожидании или убеждении в способности современных смарт-технологий благотворно повлиять на социальные процессы и привести к новому качественному состоянию всей общественной жизни, которое и называют смарт-обществом. Понятие смарт-технологии охватывает очень широкий круг явлений, начиная от включенности в интернет с его разнообразными базами данных и вплоть до организации эффективного взаимодействия людей и технологий в целях повышения степени безопасности и улучшения качества жизни [2]. Однако неопределенность этого понятия сказывается на истолковании всех тех явлений общественной жизни, название которых получает приставку «смарт», призванную обозначать их переход в новое, более высокое качество.

Свободное оперирование подобными понятиями (смарт-образование, смарт-целеполагание, смарт-среда, смарт-взаимодействие, смарт-город, смарт-общество и даже смарт-жизнь) способно производить впечатление содержательного движения мысли, однако его результаты порой откровенно разочаровывают. Выясняется, в частности, что нововведения, основанные на информационно-компьютерных технологиях, решая одни проблемы (экономического, технико-технологического, социально-культурного или иного порядка), создают другие, и их переплетение и усложнение лишает нас надежды на стремительный и гарантированный прогресс [3].

Многое в решении всех этих проблем зависит от состояния образования, в том числе философско-мировоззренческого, не только развивающего наши познавательные способности, но и формирующего ответственное и взыскательное отношение к целеполаганию, выбору базовых жизненных ценностей. Несмотря на то, что философские мировоззренческие знания являются преимущественно теоретическими, приобщение к ним имеет глубокий жизненно-практический смысл. В отличие от конкретных наук, философия в целом притязает на построение интегральной картины мира человеческого бытия [7].

Проблемность нашего бытия разнопланова и разноуровнева; осознание подлинных ее масштабов и характеристик достигается весьма непросто. Имея дело с хаотичным, на первый взгляд, переплетением и взаимовлиянием самых разных явлений и процессов, сказывающихся на нашей жизни, люди, основываясь на полученном ими образовании, обычно стремятся провести их систематизацию, разведя их по определенным рубрикам, относящимся к ведению тех или иных наук. Предполагается, что каждая наука способна отыскать конструктивное решение своего класса проблем, а в итоге таких частичных и разнонаправленных усилий удастся продвинуться к более благополучному и разумному, или «смарт», состоянию жизни в целом.

Существующая организация образования во многом способствует закреплению данной иллюзии, ибо в ней делается акцент на подготовку профессионалов, компетентных в определенных узких отраслях деятельности [3, с. 59 - 66].

Вместе с тем специалисты в области управления давно уже показали, что поведение сложной организованной системы больше зависит от общего состояния связей между ее элементами и уровнями, чем от решения, пусть даже успешного, отдельно взятых проблем. Эффективное управление – это управление взаимодействиями, а не отдельными действиями. Такое управление требует не столько аналитического мышления, сколько мышления синтетического, основанного на понимании ситуации в целом. Но именно в этом состоит базовая ориентация философско-мировоззренческого образования, нацеленного не на усвоение какого-то определенного учения, а на понимание специфической определенности и соответствующей продуктивности, но также и ограниченности самых разных философских концепций, дополняющих друг друга до некоей искомой, четко не сформулированной и, однако, единственно эффективной целостности [4].

Интегральное и недогматическое понимание мира нашего бытия является, надо думать, необходимым условием успешного продвижения к действительно разумному состоянию общественной жизни. Применительно к организации философско-мировоззренческого образования это означает непродуктивность установки на фрагментарное изложение отдельных положений, высказанных различными мыслителями по тому или иному вопросу, без учета целостности их позиции, своеобразия аргументами и социально-культурного контекста разработанных ими учений, и настоятельную необходимость осуществления широкого культурно-образовательного философского синтеза [5; 6].

Литература

1. Андрюкайтене Регина, Воронкова Валентина, Кивлюк Ольга, Романенко Тетяна, Рижова Ирина. Концептуализация smart-общества и smart-технологий в контексте развития современной цивилизации // *Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos*. 2017. P.11-12
2. Ардашкин И.Б. (2017). *Смарт-общество как этап развития новых технологий для общества или как новый этап социального развития (прогресса): к постановке проблемы* // *Вестник Томского гос. ун-та. Философия. Социология. Политология*. 2017, № 38. - <https://cyberleninka.ru/.../smart-obschestvo-kak-etap-razvitiya-novyh-tehnologiy-dlya...> Дата доступа: 09.11.2018.
3. Вишневский М.И. (2015). *Об изучении философии* // *Оптимизация социально-гуманитарного образования в вузе: сборник научных статей*. Могилев: МГУ им. А.А.Кулешова, 2015. С. 7 – 31.
4. Вишневский М.И. (2018). *Культурно-образовательный синтез: понятие и проблемы* // *Философия и/или новое интегративное знание*. Ярославль: РИО ЯГПУ, 2017. 331 с.
5. Voronkova V., Kyvliuk O. *Philosophical Reflection Smart-Society as a New Model of the Information Society and its Impact on the Education of the 21st Century*. – *Future Human Image*. – 2017. – Vol. 7. – P. 154-162.
6. Кудряшова Т.В. (2018). *Мультиагентная парадигма как вариант междисциплинарности* // *Философия и/или новое интегративное знание*. Ярославль: РИО ЯГПУ, 2017. 331 с.
7. *Национальная философия в глобальном мире: тезисы Первого белорусского философского конгресса*. Минск: Беларус. навука, 2017. 765 с.

Власенко Федір (Київ, Україна), Левченко Євгенія (Київ, Україна) -
ТВОРЧИСТЬ ЯК САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ЛЮДИНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ
СУСПІЛЬСТВІ

Сучасний етап розвитку суспільства супроводжується трансформаційними процесами, основою яких є суспільно-політичні перетворення, розгортанням глобалізаційних процесів, пошуком найбільш оптимальних шляхів для подальшого піднесення. Наслідком цих процесів є поява нових відносин між людьми, нова система ціннісних орієнтацій, інші умови розвитку, типи культури, зокрема smart-культура, посткультура, оновлена система норм, принципів, культурних потреб та засобів їх задоволення. Крім вище зазначеного сучасна людина також знаходиться у творчому пошуку ідентичності, яка обумовлена викликами глобалізації. Це з необхідністю спонукає до усвідомлення, що буття кожного соціуму є цілісною, складною і самоорганізованою системою, яка співіснує на засадах коеволюції з іншими системними явищами світу.

Серед філософських підходів, які досліджували проблему взаємодії людини і суспільства, можна виокремити екзистенціалізм (Ж.-П. Сартр, А. Камю, М. Гайдеггер, К. Ясперс), в зазначених дослідженнях розвиток особистості зводиться до виконання нею соціальних ролей, що протистоять сутності людини; концепцію «масової людини» Х. Ортеги-і-Гассета, що розкриває соціально-психологічний тип людини натовпу; Франкфуртську філософську школу (Г. Маркузе, Е. Фромм, Ю. Габермас), що досліджує співвідношення загальнолюдського, соціального та індивідуального тощо. Проблемами становлення особистості займалися також українські вчені: В. Андрущенко, В. Баранівський, І. Бойченко, Л. Губерський, В. Муляр, І. Надольний, Б. Новіков, А. Ручка та ін.

Формування особистості у світі, що глобалізується, необхідно співвідносити з рисами «Homo postindustrialis» – істоти творчої, автономної, активної, емансипованої, креативної, що здатна самотійно давати собі раду. У цьому аспекті сучасна американська дослідниця К. Хейлз зазначає: «Сучасній людині, здається, стало затісно у людських кордонах. Тут і нагодилися різноманітні видові ототожнення з позиції «пост-». Постлюдина – не нова людина, це новий вид людини, а, отже – новий спосіб людей говорити про свої тіла, суцї та видозмінени» [1, с. 43].

Сучасні соціокультурні перетворення по-новому розглядають проблему визначення значення та ролі творчості у самореалізації і розвитку особистості. Загальноприйнято вважати, що кожна людина від природи наділена відповідними задатками до творчості, які вона спочатку виявляє у собі, а потім поступово і систематично їх розвиває. Але, як правомірно зауважує Е. Тоффлер, серед проблем, які продукує сучасне суспільство, немає найважливішої і складнішої, а ніж проблема нововведення та творчої

активності людини. Отже, під творчістю ми розуміємо специфічну форму відношення людини до світу, що означена усвідомленням, активністю, доцільною зміною, творенням та реалізацією визначених пріоритетів. Також її можна охарактеризувати як рушійну силу індивідуального і суспільного життя; умову існування людини і суспільства. Однією з сутнісних ознак творчої особистості є ступінь її самовираження та самореалізації. Творчий потенціал людини, виражаючи спрямованість і напруженість взаємозв'язку всіх її якостей, відображає, відповідно, її здатності до інтеграції різних шляхів самореалізації і саморозвитку.

Стосовно сучасного суспільства, то нині в науковій літературі існує декілька його визначень. Враховуючи потужний розвиток інформаційно-комунікативних технологій, інформації, знання більшість науковців називають його інформаційним суспільством, в якому глобалізаційні процеси породжують багатоманітність шляхів, моделей формування і розвитку кожної людини – її самоорганізації, яка здійснюється в процесі довільного вибору життєвих цінностей, форм поведінки та діяльності. Отже, створюються новітні умови для формування і розвитку відповідного типу особистості, а саме творчої особистості. Варто наголосити, що творчість розуміється не лише як продуктивна людська діяльність, яка породжує щось якісно нове, а, перш за все, як здатність особистості створювати нові цінності, умови існування та розвитку, що є засобами самовираження людини, цілепокладаючої активності її свідомості відповідно до сучасних соціокультурних вимог. Сучасний етап розвитку суспільства по-новому визначає позицію людини по відношенню до суспільства. Так, кожна людина в певному сенсі частина суспільства, сформована ним, соціально завершена і соціально іманентна. Але в той же час, вона потенційно всемогутня, рівна суспільству, соціально-трансцендентна, унікальна і неповторна, що втілено в її духовному світі, в невичерпному спрямуванні до творчості, в глибинному прагненні до свободи, в життєдіяльності як ціннісному самоствердженні, що обумовлюють її потенційну безмежність.

Творча особистість дає необхідний поштовх, «ковток свіжого повітря» суспільству. Завдяки йому суспільство набуває великої значимості не тільки для своїх членів, але й для наступних поколінь. Де вони вже спираються на цей творчий доробок для свого подальшого розвитку. У процесі своєї життєдіяльності людина творить суспільство як об'єктивно-інституалізований системний соціальний світ. Він втілений як у матеріальній, так і в духовній культурі, в техносфері, в мові, символах, значеннях, смислах, традиціях тощо. Здавалося б, що роль окремої людини не така вже й важлива. Принаймні, на тлі суспільних програм, що вироблені та апробовані багатьма поколіннями, якась індивідуальна модифікація може виглядати абсолютно несуттєвою дрібницею. Але таких дрібниць мільярди і в своїй сукупності вони розкривають справжню роль і значення людини. Тільки імпульси творчості, що властиві кожній людині, ті неповторні кроки, які робить вона у своєму житті, виходячи з власної суб'єктивної природи, ті людські діяння і постають справжніми рушійними силами суспільного прогресу. Саме у таких

конкретних діях людей, і твориться нове, і завдяки цьому соціум просувається по щаблях прогресу.

Отже, сучасні соціальні системи, які залежать від науково-технічного прогресу та тенденцій історичного розвитку цивілізації, характеризуються прагненням до всебічного і цілісного розвитку особистості. Одним із істотних орієнтирів соціокультурного розвитку в інформаційному суспільстві є пріоритет творчої особистості. Цінності інформаційного суспільства зумовлюють необхідність розвитку таких рис та якостей особистості як: професіоналізм, духовність, соціальна відповідальність, здатність до творчої побудови та реалізації власного життєвого проекту на основі культури і загальносоціальних норм.

Література

1. Хейлз К. Як ми стали постлюдством. Віртуальні тіла в кібернетиці, літературі та інформатиці. К.: Ніка-Центр, 2013. 426 с.

УДК 316.32.77[: 004:141.330.342.24

Воронкова Валентина (Запоріжжя, Україна), **Нікітенко Віталіна** (Запоріжжя, Україна) - УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ТА КОМПЕТЕНЦІЯМИ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ «СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ» ТА «СМАРТ-СУСПІЛЬСТВА»

Управління знаннями та компетенціями створює синергетичний ефект посилення їх ефективності, каталізатором яких є інформаційно-комунікативні технології. Технологічний виклик пов'язаний з двома аспектами: 1) соціально-економічним (перехід до нового технологічного укладу суспільства); 2) гуманітарний – виявлення проблем нових знань і змісту освіти. Об'єктом дослідження є управління знаннями і компетенціями як соціальний і культурний феномен. Предмет дослідження - напрями оптимізації суспільства знань, що потребує вироблення механізмів управління знаннями і компетенціями. Проникнення знання на всі рівні соціальної організації суспільства приводить до зростаючого попиту на кваліфікованих спеціалістів. Завдяки інформаційним технологіям кожні п'ять років відбувається подвоєння глобального знання і тільки половина цього знання є витребуваною і, отже, такою, що має цінність. Ще більшого значення інформаційно-технологічній компоненті виробництва знання надає М.Кастельс, який вбачає в інформаційних технологіях найважливіший фактор соціальних змін. Розвиток Інтернету привів до нового типу розподілу праці у секторі послуг і у цілому до структурних змін на глобальному ринку праці. У зв'язку з цим відбуваються істотні зміни у проектному менеджменті, основна тенденція якого у формуванні проектів на рівні держави, регіонів, цілих галузей, що потребує управління знаннями і компетенціями.

В останнє десятиріччя ХХ століття великі і середні компанії на Заході здійснили реорганізацію своєї діяльності на основі технічних інновацій і подальшої стандартизації виробничих процесів. У результаті сьогодні рівень затрат на дослідження і розробки, маркетинг, дизайн тощо перевищує фактично матеріальні затрати на виробництво відповідного продукту. Наприклад, в автомобільній промисловості затрати на маркетинг і менеджмент складають 18-20% вартості автомобіля середнього класу. Зростання цих тенденцій дає основи говорити про економіку, що базується на знаннях. Менеджмент знань набуває вирішального значення в мережевих організаціях, зокрема у секторі інформаційних технологій. Не випадково з'явився навіть термін «інтелектуальна організація», де розвитку звання приділяється більша увага, ніж розвитку матеріального виробництва, в контексті якої стала розвиватися когнітивна праця, основою якої є креативна частина сектору інформаційних послуг. Ця тенденція зумовлена такими факторами, як зміна вимог до компетенції працівників, що потребує підвищеного попиту на соціальні компетенції і здатність до командної роботи, розширення можливостей для виявлення творчих можливостей, а також втілення таких змін, що пов'язані з використанням інтелектуальних ресурсів організації.

«Суспільство знань» потребує працівників високої інтелектуальної праці, тобто висококваліфікованої робочої сили, необхідної, зокрема і для проектного менеджменту, – організації, планування, керівництва, координації інтелектуальних ресурсів на протязі виконання проектного циклу, яка направлена на ефективне досягнення цілей організації. У сучасному «суспільстві знань» наука відіграє рушійну роль, так як є інтелектуальною силою, а також базою для розвитку неоекономіки та інформаційних технологій, створення нових інноваційних технологій. Наука складає інтелектуальне середовище суспільства, на основі якої ведеться підготовка висококваліфікованих кадрів для різних галузей виробництва. У цьому плані особливе значення має організація системи освіти всіх рівнів, роботи наукових шкіл, наукова інфраструктура яких створюється десятиліттями.

На основі синергетики дається аналіз нестійкості, зворотних зв'язків, біфуркацій і катастроф, так як у зверхскладних системах принципово неможливо регламентувати всі деталі того, що відбувається. Тому система управління у «суспільстві знання» не може бути зверх централізованою, а повинна спиратися на принципи, що впливають на стратегію розвитку і певні інтегральні характеристики. Тому синергетика отримала особливо великий імпульс розвитку за останню четверть століття і успішно реалізується у «суспільстві знань». Ноосферний шлях розвитку уявляється природним на фоні стрімкого росту науки (як колективного розуму) у всіх сферах людської діяльності. Структура управління знаннями в «розумному суспільстві» та його інформаційна система повинні базуватися на основі науки як рушійної сили інтелектуального прогресу. Управління знаннями і компетенціями необхідно, таким чином, для інтелектуального прогресу держави (нації),

зростання конкурентоспроможності науки в усіх сферах життєдіяльності суспільства, для забезпечення інтелектуального прогресу і в перспективі формування інтелектуальної цивілізації XXI століття.

Література

1. Воронкова В.Г., Фурсін О.О., Сапа Н.В. Соціально-орієнтоване державне управління: монографія. Запоріжжя: РВВ ЗДІА, 2011. 256 с.
2. Бушуєв С.Д., Бушуєва Н.С., Казарєзов А.Я., Кошкін К.В., Рижков С.С., Фатєєв М.В., Чернов С.К., Яцунський О.С. Управління проектами та програмами.- Миколаїв.- видавництво Торубари О.С., 2010.- 352 с.
3. Гречко Т.К, Чернова Л.С. Системний аналіз і прийняття інноваційних рішень: навчально-методичний посібник / Т.К.Гречко, Л.С., Чернова.- Миколаїв: видавець Торубари В.В.-2015.- 244 с.
4. Бушуєв С.Д. Современные подходы к развитию методологии управления проектами / С.Д.Бушуєв, Н.С.Бушуєва // Управління проектами та розвиток виробництва: зб. наук.пр. / Під ред. В.А.Рача.- 2005, №1 (13).- С.5-19.
5. Мельник В.В. Полікультурність в контексті глобалізації: соціально-філософський аналіз Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб.наук.пр.] Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2015. Вип. 22. С.217-229.
6. Мельник В.В. Культура буття людини як соціокультурний феномен Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб.наук.пр.] Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2015. Вип. 60. С.253-268.
7. Nikitenko Vitalina . Geokulturni values in today's world development: a socio-philosophical dimension// Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhua State Engineering Academy/M-of education and science of Ukraine, Zaporizhzhia State Engineering Academy. Zaporizhzhia.2013. Bun. 54. – С. 266-2

УДК351:316.42:396.1

Дроздовська Оксана (Запоріжжя, Україна) - ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Гендерна рівність – це п'ята із сімнадцяти Цілей Сталого Розвитку на 2016 – 2030 роки, поряд із подоланням бідності, подоланням голоду, забезпеченням здорового способу життя, освіти. Перелік цілей офіційно затверджений на засіданнях Генеральної Асамблеї ООН в кінці вересня 2015 року. Їх дотримуються всі країни світу [8]. Щорічно Всесвітній Економічний Форум проводить дослідження ситуації з гендерною рівністю у чотирьох сферах: економічна участь і можливості, освіта, здоров'я та участь у політиці. Результатом дослідження є Індекс гендерного розриву – показник нерівності між жінками та чоловіками у вищезазначених сферах. За даними звіту за 2018 рік, Україна займає 65 місце із 149 країн: економічна участь і можливості – 28 місце, освіта – 26 -е, здоров'я – 56 -е та участь у політиці – 105 місце [2]. Минулого року Україна займала 61 місце із 144 країн, за участю жінок у політиці – 103 місце [1].

За даними сайту Міністерства юстиції України, держава взяла на себе зобов'язання – до 2015 року досягнення Цілей розвитку тисячоліття, проголошених Декларацією тисячоліття ООН (2000р.), які передбачають забезпечення гендерного співвідношення обох статей на рівні не менше 30% до 70% у представницьких органах влади та на вищих щаблях виконавчої

влади [7]. На регіональному рівні цей показник мав бути не менше 50%. Гендерний моніторинг місцевих виборів 2015 року, проведений Запорізьким благодійним фондом «Єдність» за майбутнє» показав, що в Запорізькій області є гендерна нерівність у владі. В Запорізькій обласній раді представництво жінок-депутаток складає 17%, у Запорізькій міській раді – 16%. Чим нижчий рівень ради, тим більше представництво жінок-депутатів. У сільських і селищних радах, де найменше ресурсів, 60% жінок-депутаток і 39% голів рад [3]. Реформа децентралізації в Україні, результатом якої стало збільшення бюджетів рад і розширення повноважень, посилила гендерну нерівність у владі в Запорізькій області. Як відзначає експертка з гендерних питань, керівниця проекту «Просування участі жінок у політиці та протидія гендерним стереотипам», голова правління Запорізького благодійного фонду «Єдність» за майбутнє» Тамара Огородова, за результатами гендерного моніторингу виборів до перших 19 об'єднаних територіальних громад Запорізької області у 2017 році, зі збільшенням бюджетів збільшилася і кількість чоловіків у владі в цих громадах: з 45% (до об'єднання в громаду) до 58% (після об'єднання). Серед голів рад жінки складають 23% (до об'єднання їх було 39%). Паритетне представництво жінок і чоловіків 50% на 50% – у Гірсівській, Комишуваській, Малотокмачанській громадах. Найбільше жінок-депутаток – у Берестівській (68%), Таврійській (64%) – невеликих за кількістю жителів громади (до 5 353 осіб). Найменше – у Чернігівській (15%), Приморській міській (19%), де проживає більше 15 000 осіб. Тобто, чим більша громада – тим менше жінок у владі, чим менша громада – тим більше жінок у владі» [6].

За результатами гендерного моніторингу виборів до громад Запорізької області 2018 року, проведеного Запорізьким благодійним фондом «Єдність» за майбутнє», у 42 громадах Запорізької області обрано 44% жінок-депутаток і 21% жінок – голів рад громад [5]. Зменшення представництва жінок на рівнях, де приймаються рішення, посилює гендерні проблеми в Запорізькому регіоні, оскільки вирішенню цих питань не приділяється достатня увага. За даними опитування жінок-лідерок, керівниць громадських організацій, активних жінок у Запорізькій області із міського та сільського населення, що провів Запорізький благодійний фонд «Єдність» за майбутнє» щодо гендерної дискримінації та гендерно зумовленого насильства, були виявлені такі гендерні проблеми:

- 74% опитаних вважають, що жінка в українському суспільстві зазнає дискримінації;
- 85% вважають, що при прийомі на роботу є дискримінація за віком;
- 69% опитаних зазнали сімейного насильства відносно себе;
- 81% знайомих опитаних жінок зазнавали сімейного насильства;
- 76% опитаних вважають, що сімейне насильство є гострою проблемою в українському суспільстві;

- 36% жінок стикалися з проявами сексуального насильства на роботі (домагання, непристойні пропозиції або образи, погрози);
- 41% жінок стикалися з проявами сексуального насильства на відпочинку (домагання, непристойні пропозиції або образи, погрози);
- 44% жінок стикалися з проявами сексуального насильства при вирішенні особистих життєво важливих питань (домагання, непристойні пропозиції або образи, погрози). Це опитування також показало, що гендерні проблеми у міській і сільській місцевості частково відрізняються, що зумовлено як соціально-економічними умовами, так і рівнем представництва жінок у владі:
 - Працювати за зручним робочим графіком можуть 23% сільських жінок і 46% міських жінок.
 - 100% молоді в селах віком від 18 до 30 років відзначили, що жінка в українському суспільстві зазнає дискримінації, тоді як у містах це відзначили 60% їх ровесниць.
 - 100% жінок у містах і лише 50% жінок у селах віком від 51 до 60 років наголосили, що є дискримінація за віком при прийомі на роботу. 4) Найбільшими перешкодами для жіночого лідерства у містах є:
 - 49% соціально-економічні умови;
 - 43% перевантаженість домашніми обов'язками;
 - 36% недостатня активність жінок;
 - 31% культурні стереотипи;
 - 28% не підтримка чоловіків.

Найбільшими перешкодами для жіночого лідерства у сільській місцевості є:

- 64% перевантаженість домашніми обов'язками;
- 41% соціально-економічні умови;
- 23% не підтримка чоловіків;
- 18% недостатня активність жінок;
- 5% культурні стереотипи.

Ці дані були презентовані головою правління Запорізького благодійного фонду «Єдність» за майбутнє» Тамарою Огородовою на круглому столі «Гендерна дискримінація та гендерно обумовлене насильство. Проблеми та виклики, з якими стикаються жінки та дівчата» у місті Запоріжжя [4]. Враховуючи значні проблеми та виклики, з якими стикаються жінки та дівчата в Запорізькій області, необхідною та важливою є робота у місцевих радах міжфракційних і депутатських груп «Рівні можливості», спрямованих на сприяння рівним правам і можливостям жінок і дівчат і протидії гендерним проблемам, відзначила експертка [6].

Література

1. *The Global Gender Gap Report 2017 // World Economic Forum. – 2017. – С. 328.*
2. *The Global Gender Gap Report 2018 // World Economic Forum. – 2018. – С. 281.*

3. *Гендерний портрет Запорізької області // Запорізький благодійний фонд «Єдність» за майбутнє» // 2016 – С.*
4. *Жінка в українському суспільстві зазнає дискримінації – вважають 74% активних жінок у Запорізькій області [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ednist-fond.com.ua/2018/08/28/74_active_women_feel_discrimination/*
5. *Кого більше: жінок чи чоловіків у владі в новообраних громадах // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/18167>
<http://www.ednist-fond.com.ua/2018/07/29/representativeness-of-women-and-men-in-power-in-communities/>*
6. *Разом до нових успіхів: у Запоріжжі презентували новий тендерний проект // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ednist-fond.com.ua/2017/08/10/project_presentation/*
7. *Світлана Рябошапка. Засади створення інституту радників з тендерних питань // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/18167>*
8. *Цілі сталого розвитку 2016 – 2030 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>*

УДК 37:101 + [37:001.102]

Жадько Віталій (Запоріжжя, Україна), **Бідзіля Петро** (Запоріжжя, Україна) - ОСВІТА ЗНАНЬ І ОСВІТА ІНФОРМАЦІЙНА

Актуальність теми конференції безсумнівна, адже вже декілька десятиліть людство, в тому числі Україна, переживає інформаційно-технологічний сплеск. З іншого боку, завжди варто вводити будь-які новації обережно, із прогнозуванням наслідків такого новаторського запалу. Проте в межах демократичного способу обговорення думаємо, що маємо право на обережний песимізм відносно такого захоплення новаціями в системі освіти. Для підкріплення своїх міркувань пропонуємо в якості вихідного початку для них розглянути зміст понять «освіта», «знання» та «інформація». Тому це буде визначати **мету** даних тезисних міркувань. На нашу думку, до цього нас спонукає якоюсь мірою програмна стаття В.Г. Воронкової, в якій вона веде мову про еволюційний перехід інформаційного суспільства до смарт-суспільства [2], в якій якраз і наводиться **аналіз останніх досліджень** і які мають продовжитись на даній конференції.

1. Філософська культура мислення, розроблена ще класиком світової філософії Аристотелем, вимагає дотримуватись положення закону тотожності при використанні основних понять, засобами яких повинна вирішуватись будь-яка науково-дослідницька проблема. А саме: перш ніж вступати в дискусію, потрібно всім її учасникам дійти спільної думки відносно змісту вихідних понять, які «обслуговують» обговорювану проблему. В даному разі йдеться про освіту. Тому вкрай важливо дійти згоди також і відносно її понятійного змісту. Адже розум належить саме поняттям, тому що в першу чергу вони, а не слова, є «душею методу», як їх визначав інший класик світової філософії Гегель. Тут важливо науковцям не попасти під вплив ідолів печери, площі, театру, про що попереджав нащадків Ф. Бекон, міркування якого про них високо оцінював, на нашу думку, один із

найбільш проникливих в сутнісні виміри історико-філософської думки в добу СРСР М. Мамардашвілі. Йдеться про його застереження зацікавленій аудиторії: «Пробачте, я не про те говорю!» [4, с.4]. Отже, щоб всі шановані вчені говорили «про те», що є для всіх спільною проблемою, необхідно не обходити зміст вихідних понять.

Найкращий спосіб дійти взаєморозуміння та взаємопорозуміння той, в якому сучасники посилаються на визначення понять визнаними авторитетними мислителями. Тим більше, що сама філософія, як її характеризував Аристотель, являє собою процес «мислення про мислення», адже «якщо нічого не існує крім одиничних речей, – а таких речей безкінечна множинність, – то як можливо досягнути знання про цю безкінечну за числом множинність? Адже ми пізнаємо всі речі лише тому, що в них є щось єдине і тотожне і оскільки їм властиве щось загальне (спільне)» [1, с.109]. Тобто, поняття мислення як процесу, що супроводжує пізнавальну діяльність людини, надто ж у системі освіти, тим паче вищої, це насамперед розвинена здатність людини до пошуку і знаходження в множинному світі буття спільної, єдиної, загальної сутності, яка об'єднує не лише предметно-речовий світ буття, але й самих його дослідників.

Але, маючи майже півстолітній досвід викладання у вищій школі, можемо констатувати, що мало хто не лише зі студентів, але й представників професорсько-викладацького складу опікується тим, щоб в будь-який момент дати визначення поняття «мислення». Як правило, воно зводиться до того, що це функція головного мозку, що це аналіз певних пошукових здобутків у пізнанні, хоча аналіз – це метод пізнання, а не увесь мисленнєвий процес, і т. п. Іноді, особливо коли це стосується викладацького складу, то багато хто сприймає питання про понятійне визначення мислення як образу, адже нібито неетично запитувати у вчених з науковими ступенями нібито елементарні речі. Аналогічна ситуація виникає і з визначенням сутності самого поняття як найвищої форми мислення. Всі ці міркування потрібно брати до уваги, потрібно вирішити, чи є у бажаючих бажання перейти до смарт-освіти, маючи, так би мовити, необхідний для її розвитку класичний фундамент, основою якого є змістові вимоги формальної та діалектичної логіки. Інструмент мислення – це поняття, розуміння об'єктивного змісту яких формує людину в якості суб'єкта пізнання. Саме ж поняття за визначенням – це відображення в його іманентній сутності невід'ємних атрибутивних чинників, які спричиняють саме існування об'єкта дослідження. Для мислення як поняття – це якраз і є здатність до цільового пошуку і знаходження спільної, загальної, єдиної основи, навіть – першооснови, яка забезпечує самий факт буття об'єкта. В свою чергу, суб'єктом не лише пізнавальної, але й духовно-практичної життєдіяльності, адекватної законам буття, людина стає лише в тому випадку, коли поняття стають для неї методом її організації. Пошлемось на безумовний авторитет, принаймні для нас, Гегеля. Тому наведемо наступні три посилання. 1. «Метод виник як поняття, що *знає себе самого, що має своїм предметом себе самого* як настільки ж

суб'єктивне, наскільки й об'єктивне абсолютне, і, отже, як повна відповідність між поняттям і його реальністю, як існування, яке і є саме поняття» [3, с.290]. 2. «Метод є тому *душа і субстанція*, а щось осягнене в понятті й пізнане у своїй істині лише тоді, коли воно *повністю підлегло поняттю*» [3, с.291].

3. «У дослідницько-пошуковому пізнанні метод є також *знаряддя*, засіб, що перебуває на суб'єктивній стороні, за допомогою якого воно співвідноситься з об'єктом» [3, с.291]. Можливо, що для учасників конференції ці положення теорії пізнання видаються зайвими. Проте ми постійно враховуємо застереження, що, як відзначав у свій час Гете, якраз освічені люди ігнорують вимогу закону тотожності, вважаючи, що він всім відомий і що всі його начебто дотримуються.

2. При визначенні змісту понять ми будемо спиратись на герменевтичний метод. Саме він адекватно розкриває первинні й вихідні значення, які мають обрані для них слова. Тобто, звучання слів слід трансформувати у понятійні значення, в об'єктивний розум понять.

Освіта – це процес долучення людини до пізнання об'єктивних законів природного й суспільного буття, в основі якого властивий людині стихійно-емпіричний зміст її свідомості **має набути** об'єктивного змісту засобами понятійно оформленого мислення як науково-дослідницького (див. вище посилання на Гегеля). Тобто, світ природи як світ універсального розмаїття його об'єктів, має трансформуватись у світло знань про їх внутрішню сутність, про їх закон. Звичайно, що йдеться про процес, організований державою як політичним інститутом, керівництво якої свідоме своєї просвітленої системою освіти просвітницької функції як чи не найголовнішої, оскільки сама людина – політична істота, яка далеко не завжди сама (без системи освіти) визначає себе в такій якості.

Між тим у Законі України «Про вищу освіту» відсутнє саме визначення того, що таке освіта загалом. Ст.1 визначає вихідні терміни, серед яких і зміст терміна *вища освіта*. Але ж *термін і поняття* – не тотожні! Мабуть вважається, що в суспільство в цілому, суб'єкти ВНЗ свідомі змісту освіти. Але є сумніви в тому, що «вища освіта» – це «*сукупність*» (виділено нами – *авт.*), а не, як ми вважаємо, *органічна духовно-практична цілісність* «систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі)» [5; Ст.1, п.5].

Відсутнє визначення поняття *освіта* й у Законі України «Про загальну середню освіту». В ньому наводиться лише твердження про те, що «загальна середня освіта – цілеспрямований процес оволодіння систематизованими знаннями про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво засобами пізнавальної і практичної діяльності, результатом якого є інтелектуальний, соціальний і фізичний розвиток особистості, що є основою для подальшої освіти і трудової діяльності» [6, Ст.3]. Тут є сумнів у тому, чи

спроможне «оволодіння систематизованими знаннями...» стати «основою для подальшої освіти і трудової діяльності».

Знання – поняття теорії пізнання, основними категоріями якої є *суб'єкт* і *об'єкт*. Це продукт автономно-самодіяльної роботи мислення, наслідком якого є отримання аргументованого й достовірного змісту сутності об'єкта дослідження, закону його існування у взаємозв'язку з іншими об'єктами. При цьому слід брати до уваги, що «мислення є *безпосередня* діяльність, тому що воно – *самодіяльність*. Ніхто не може за мене мислити; в істинності мислі я переконуюсь тільки *через себе самого*» [7, с.63].

Інформація – це не поняття теорії пізнання, тому не може належною мірою презентувати знання як прояв безсумнівної суб'єктності людини. Зміст інформації може бути об'єктивним, але безсуб'єктивним, таким, що не переходить в особисті переконання, бо не є продуктом цілеспрямованих пізнавально-пошукових дослідницьких зусиль індивідуальної розумно-вольової дії. Чи не свідки викладачі того очевидного факту, що висока поінформованість студентів зовсім не характеризує наявність у них необхідних для науково-пошукової роботи умінь, навичок, врешті, вольових бажань до *самодіяльного* мислення. Чи не призводить «вік інформації» до того, що порядна й об'єктивна наукова громадськість, як і сама держава, вимушені боротись із плагіатом, із тією нестримною схильністю привласнити чужу інтелектуальну власність? Чи не в цьому причина розриву між правильними словами і реальними діями, що слова не є поняттями як категоріями душевного устрою людини? Обсяг інформації суттєвою мірою залежить від можливостей пам'яті кожної людини, але ж ще від Геракліта відомо, що «багатознайство розуму не навчає».

Сутність наукового пізнання в тому, що пізнавальне мислення має статус понятійного мислення. *Саме* поняття науки виконують функцію методології пізнання. **Розум** людини в тому, що вона в якості суб'єкта пізнання має оперувати поняттями, а не словами. Слово має предметно-речовий об'єкт, предметно-речову кореляцію. Воно ж у статусі поняття налаштовує людину на закон виникнення й існування споріднених об'єктів у їх взаємодії між собою.

Так, слово «людина» корелює з її тілом. Між тим поняття «людина» відображає загальну сутність всіх людей як істот, покликаних до взаємопорозуміння, оскільки тілесну форму людей робить людьми *потенційно* властивий їм розум. Як суб'єкт пізнання, завжди тотожного самопізнання, людина має *уміти* *знаходити*, *відкривати*, *знати*, що її суспільно-соціальна загальна сутність проявляється в загальній матеріальній стихії, якою є мова як *звучання*, в якому їй слід відкрити *значення*, *сенси*, розум і сформулювати *визначення* у понятійній формі. Сущє буття, на переконання М. Гайдеггера, завжди *при-сутнє* в людині, але поклик буття як сущого досить рідко стає для неї мотивом поведінки, тому вона «безрідна». Слухати буття сущого можна через мову, адже вона є для кожного сущим у ньому буттям. Філософія як герменевтика і повинна розкрити людині суть її буття через вимовлення і висловлення її душевно-духовного сущого.

«Відповідність буттю суцього і є філософія, одначе тоді., коли ця відповідність здійснюється і саме тому розкривається й розширює своє розкриття» [9, с.120]. Філософія в такому вигляді – це одкровення буття суцього в кожній людині. Щоб вона відбулась, потрібно, по-перше, мати «елементарну готовність до внутрішньої небезпеки філософії», і, по-друге, «підняти власну присутність і присутність інших до плідної запитальності» [8, с.342].

3. **Висновки.** *Перший.* Одна лише проста *сукупність* знань, як це прописано, як не дивно й парадоксально, в Законі «Про вищу освіту», яку дає інформативна освіта, не здатна реалізувати ті важливі світоглядні та методологічні завдання, які покладені на неї як самим Законом, так і природним еволюційним покликанням. *Оволодіння сукупністю* знань не робить людину їх *володарем* в тому значенні, як це дає *автономно-самодіяльне мислення*. Тут треба брати мудре застереження ще античного мудреця й філософа Геракліта, який вже в той час стверджував, що «багатознайство розуму не навчає». Чи не тому досить часто люди використовують інформацію не в гуманістичних цілях, що вона для них носить суто технологічний сенс, а не морально-етичний чи правовий.

Другий. Освіта знань – це, насамперед, такий вид, навіть – **рід**, пізнавальної діяльності, який формує свідомість людини в її, так би мовити, класичному спрямуванні. А саме: маючи знання про основоположні засади природного буття, вона стає здатною до гармонійного налаштування на «поклик Буття» не час від часу, а постійно. Адже, на жаль, і це в наш час ще більш очевидно, ніж в час, коли до цього закликав М. Гайдеггер: «І хоча ми завжди і всюди перебуваємо у відповідності з Буттям суцього, на поклик Буття ми зважаємо рідко» [9, с.120]. Саме таким є **родове як природне** й тому **об'єктивне покликання** людини системою освіти, в якій кінцевим результатом є, як відзначав родоначальник філософії Нового часу Ф. Бекон, **світлоносність**, а не плодосність. У нас є небезпідставні побоювання, що освіта інформативна дає плоди у вигляді досить насиченої поінформованості, але не робить її споживачів відповідальними суб'єктами за можливі наслідки її використання.

Третій. Безумовно, що слід розвивати інформативну освіту, проте не революційними, тобто швидкими темпами. Базисом завжди має залишатись та система освіти, яка формує визначені законами про неї завдання. Видається, що не варто смарт-освіту спрямовувати на все суспільство. Кожна людина, звичайно, має право користуватись тією інформацією, яка міститься в невичерпних джерелах інтернету. Проте спеціально формувати смарт-суспільство, очевидно, слід все ж таки з тієї категорії, яка просякнута у своїй мотиваційній свідомості змістом класичної освіти, в основі якої морально-правові імперативи, що стали способом життєдіяльності для її носіїв. Очевидно, що це має стати основним напрямком пошукової роботи конференції, адже цілком очевидним фактом є невідповідність інформаційно-технологічних досягнень і рівня відповідальності людства за своє і природи майбутнє.

Література

1. Аристотель. (1976). *Метафізика* // Соч. в 4-х т. М., «Мысль». 1976. Т.4. С.63-368.
2. Воронкова В.Г. (2017). *Еволюція інформаційного суспільства до смарт-суспільства* // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Вип.71. С.9-13.
3. Гегель. *Наука логіки* (1972). // *Наука логіки. В 3-х т. М., «Мысль».* Т.3. 371 с.
4. Мамардашвили М. (1990). // *Сознание как философская проблема. Вопросы философии.* – №10. С.3-18.
5. *Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2014 № 1556-18.* – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. *Про загальну середню освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 13.05.1999 № 651-XIV.* – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
7. Фейербах Л. (1955). *К критике философии Гегеля* // *Избранные философские произведения. М., Политиздат. Т.1.С.53-96.*
8. Хайдеггер М. (1993). *Время и бытие* // М.: Республика. 447 с.
9. Хайдеггер М. (1993) // *Что это такое – философия? Вопросы философии.* № 8. С.113-123.

УДК 351 (477)

Карташов Євген (Київ, Україна) - ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ГУМАНІСТИЧНА ДОМІНАНТА ЗАГАЛЬНОЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ПРОГРЕСУ

Публічне управління як гуманістична домінанта загальноцивілізаційного прогресу - це форма й основний різновид соціального управління, яке зумовлене об'єктивними потребами забезпечення цілісності особистості та суспільства, їх гуманістичного розвитку. Ми погоджуємося з Анатолієм Гальчинським, який зауважує, що «Розвиток, що базується на логіці історичного прогресу, реалізується як позитивний розвиток, розвиток сутнісних сил людини як основи загальноцивілізаційного прогресу» [1, с.187]. Публічне управління як один із видів професійної діяльності, самостійна галузь наукового знання, а також освітня галузь публічне управління впродовж 90-х років минулого століття набуло в Україні відповідного офіційного статусу. Мова йде про антропосоціоцентричну визначеність моделі загальноцивілізаційного прогресу, у якій функцію не тільки об'єкта, але й суб'єкта (енергетичного начала) бере на себе людина як творча особистість, та її устремління до системно-прогресивного та гуманного управління. Таке устремління породжується генетикою людини, відображає її природу та сутнісну визначеність. Тому актуальними залишаються подальші розвідки щодо розкриття феномену публічного управління по лінії як фундаментальних (пізнання об'єктивних закономірностей гуманізму, формулювання принципів, відображення результатів пізнавального процесу в категоріях гуманізму), так і прикладних (застосування принципів, узагальнення практики розбудови державно-управлінських механізмів гуманістичного управління) досліджень. Системна цілісність розвитку і прогресу визначає розумну доцільність

історичного прогресу, що реалізує свої цінності під впливом креативної сили людського розуму.

Публічне управління як гуманістична домінанта загальноцивілізаційного прогресу – це сукупність гуманістичних управлінських ідей та технологій, які сприяють ефективному функціонуванню інститутів (органів державної влади та місцевого самоврядування), направлених на становлення гармонії буття як окремої особистості, так і всього соціуму. Визначальне значення для ефективного функціонування гуманістичного менеджменту мають орієнтири культурних комплексів - моделей «людського гуманного розвитку» (тривалість життя, розвиток освіти і охорона здоров'я, підвищення добробуту населення, якості життя, подолання різноманітних форм дискримінації, звільнення людини від тиранії і тероризму), що створюють специфічну модель гуманістичного публічного управління.

Публічне управління як гуманістична домінанта загальноцивілізаційного прогресу та нова парадигма управлінського мислення продуцуюється в матрицях «держави загального добробуту» як на рівні центру, так і регіонів, створюючи рефлексію сталого розвитку суспільства, інтеграції до загальноєвропейського простору, підвищення якості та стандартів життя, економічного і культурного зростання [2,с. 31-34].

Публічне управління як гуманістична домінанта загальноцивілізаційного прогресу досліджує антропологічні засади економічної, політичної і соціальної сфер; формує умови створення гуманного суспільства, в якому повинні бути реалізовані імперативи справедливого і солідарного суспільства, реабілітовані такі поняття, як «гуманного суспільства», «гуманних відносин», «гуманної людини», «гуманістичного управління». В гуманістичному менеджменті як основи антропоцентризму використовується підхід до дослідження людини як соціально-культурної особистості, акцентується увага на формуванні суспільства, яке базується на ідеалах справедливості, солідарності, соціального консенсусу, в основі яких антропологічний підхід, тобто антропологічні трансформації соціальної держави, сталого суспільного розвитку, подолання відставання України від високорозвинутих країн світу.

Соціально-філософська рефлексія публічного управління як гуманістичної домінанти загальноцивілізаційного прогресу свідчить, що в сучасному суспільстві рівень економіки зумовлює можливості ефективного розвитку індексів людського розвитку, згідно з якими і формується ієрархія країн. Так, професор Пенсільванського університету Р.Естес розробив такий індекс соціального розвитку (ICR) на основі 45 показників, який відповідає диференціально значущим ідеям соціокультурного ранжування і може диференціюватися у контексті - освіти, охорони здоров'я, стану жінок, економічних, демографічних, культурних та інших характеристик, які відповідають вищим зразкам-еталонам свого соціокультурного населення [3, с.16].

Використовуючи ІСР як критерій для порівняння, він проаналізував динаміку соціального розвитку 160 держав (з населенням більш 1 млн. людей) на протязі життя цілого покоління - з 1970 по 1995 рр. Соціально-гуманістичний аналіз засвідчив, що тільки в групі розвинутих країн – то швидше, то повільніше – індекси підвищувалися, а країни “четвертого світу» – за чверть століття втратили більше, чим здобули, що свідчить про те, що режим демографічного відтворення корелюється з економічним, соціальним і культурним розвитком країни – в залежності від міри їх включення в глобалізаційні процеси. В умовах невисокого (обмеженого) розвитку індексу людського потенціалу (ІРЛП), який є меншим 0,6, ознаки демографічного переходу взагалі відсутні, а коли розвиток переважає 0,6 (від 0,61 до 1,0) можна спостерігати початок демографічного переходу, тому людство вже сьогодні повинно перейти до створення ненасильницького діалогу культур і цивілізацій як гуманного способу вирішення протиріч [4, с.7].

Публічне управління як гуманістична домінанта загальноцивілізаційного прогресу розглядає гуманізм як дієвий інструмент пізнання, яким володіє людство, і який не може замінити ні віра, ні ентузіазм, ні розум, ні інтелект, так як це концепція-вчення про значущість цінності індивіду людського роду, а також принципи-ідеї гуманізму, що експліковані як смисл субстанції людини в соціоісторично-онтологічних процесах. Наукові методи, які здійснили злам у природничих і соціальних науках завдяки соціальному гуманізму, розпочинаючи з епохи Відродження, повинні бути розповсюджені на вирішення основних проблем сучасності і в умовах глобалізації. Цінність і значущість кожної особистості – це основна гуманістичної домінанти загальноцивілізаційного прогресу, так як людина повинна отримати можливість реалізувати свої творчі здібності і здійснити свої надії. Мета гуманістів – боротьба за максимальну автономію індивіда у сполученні з його соціальною відповідальністю, щоб свобода вибору індивіда гарантувалася державою і суспільством.

Література

1. Гальчинский Анатолий. *Маркс и современный мир: Гуманистическая доминанта*. К.: Лыбидь, 2015 328 с.
2. Карташов Є. *Концептуальні засади публічного управління та адміністративного управління в умовах інформаційного суспільства // Становлення і розвиток інформаційного суспільства як основи забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави*. Запоріжжя: РВВ ЗДІА. 2017. С 31-34.
3. Пунченко О. П. *Цивилизационное измерение истории человечества : монография*. Одесса: Астропринт, 2013. 448 с.
4. Соснін О. В., Воронкова В. Г., Ажажа М. А. *Філософія гуманістичного менеджменту (соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-антропологічні виміри): навчальний посібник*. Запоріжжя: Дике поле, 2016. 356 с.

УДК 316.32+316.77[004:141.330.342.24

Кононець Марія (Київ, Україна) - КОНЦЕПЦІЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

У сучасному суспільстві інформація, яка генерується безпосередньо творцями, виступає майже як неконтрольований продукт для масового споживання, а тому різноманітність і кількість безпекових інформаційних характеристик у суспільстві зростають швидко і майже стихійно. Це дає змогу дійти висновку про те, що ми ще не досягли такого рівня розвитку суспільства, коли знання й інформація відіграють роль інтелектуального чинника у науково-технічному прогресі. Вони навіть не стали впливовою економічною й соціально-політичною силою, яку неможливе не враховувати у різнопланових процесах взаємодії у соціумі, в якому інноваційна діяльність людини дедалі більше набуває економічного і політичного пріоритету. В умовах, коли людина сама по собі починає визначатися як творець віртуального і реального світу одночасно, її інтелектуальне навантаження і сила творчої наснаги стають умовою її соціальної еволюції. Усе це ставить перед людиною, суспільством і державою головну проблему щодо необхідності організації безперервного навчання фахівців і вдосконалення освітньої сфери, що вже є загальною тенденцією (трендом) світового розвитку, умовою розвитку засад інноваційного суспільства. Безумовно, глибоке усвідомлення взаємозалежності проблем доступності користування сучасними ІКТ, інформаційна свобода й інноваційне мислення людини є стимулом для влади під час формування всіх концепцій і програм розвитку країни, підвищує її відповідальність у процесі впровадження більш досконалих етичних та юридичних норм поведінки, передусім, еліт. Сьогодні потреба у впровадженні досконалих норм і принципів справедливості етики і поведінки громадян надзвичайно турбує українське суспільство. На тлі розвитку можливостей новітніх ІКТ ЗМІ активно впливають на становлення в Україні уявлень про чинні у світі права й обов'язки громадян. У сукупності вимог людина і суспільство прагнуть люди створювати соціальні структури для взаємодії в такий спосіб, щоб підтримувати й розбудовувати громадянське суспільство, а влада – «відкрите урядування». За таких умов поняття «свобода», «права людини», «законність» стають пріоритетними в процесі визначення інституціональних ознак держави, яка намагається стати на інноваційний шлях розвитку.

На жаль, інформатизація, як можливий засіб демократизації країни та її інноваційного розвитку, іноді гальмує, стикаючись з високим рівнем правового нігілізму громадян і низьким рівнем авторитету влади. Як наслідок, не вистачає довіри до неї з боку громадян і суспільства. Процес інформатизації наших державних структур часто здійснюють аматори на свій розсуд, іноді він набуває ознак удосконалення під тиском «раціоналізаторських пропозицій» зацікавлених осіб, однак у нас ніхто не несе відповідальності за їх реалізацію, а тому від нас після того, як ми вклали в інформатизацію величезні кошти, вимагають, крім паспорта, свідчити про

свою особу різноманітними довідками, ідентифікаційним кодом, зокрема, тощо. Це, як не дивно, не дає змогу й самій владі підвищувати вимоги до себе як до відповідального постачальника повної й змістовної інформації суспільству. Окремою темою є питання використання інформаційного ресурсу і творчих можливостей громадян як інвестиційного ресурсу розвитку країни. Наш законодавець цьому питанню поки що не приділяє достатньої уваги, а владні структури і далі «продукують» концепції, які не поєднують у собі органічно проблематику побудови громадянського, інформаційного і, як наслідок, інноваційного суспільства.

Природно, що все це має стати турботою інститутів влади і громадянського суспільства, однак вони не всі рівною мірою здатні зробити це. Ще багато чого має бути зроблено, щоб створити модель інформаційної взаємодії всіх владних структур та осередків громадянського суспільства у процесі насичення його засобами ІКТ і підпорядкування інноваційного розвитку. Слід виявити, зокрема, динаміку і напрями інтеграційних процесів усіх його складових і вловити сенс змін, які відбуваються. Тема ця невичерпна, як і рух самого соціуму у світі, що глобалізується. Однак потрібна постійна увага суспільства, моніторинг розвитку умов формування інноваційного вектора у розбудові суспільства, використовуючи фактори інформатизації і структур громадянського суспільства. У сукупності вони стимулюватимуть роботу механізмів освоєння науково-технічного потенціалу країни й інформаційного права. Загалом, розвиток суспільства завдяки інформатизації й використанню нових можливостей сучасних ІКТ має бути не міфом, а найважливішим завданням для всіх, хто стурбований розумінням природи сучасності, прагненням зробити процес нашого розвитку сталим і неупередженим. Осягнути ситуацію і точно визначати коло проблем, які нам сьогодні треба знати і вирішувати, ми поки що не змогли повною мірою. Для цього, крім досягнення відповідного науково-технічного рівня, потрібна постійна відверта і публічна дискусія фахівців із поверненням до витоків самої проблеми щодо гуманістичних методів управління суспільством та інформаційно-комунікаційною сферою. Особливо прискіпливо ми маємо розглянути проблему в контексті вирішення питання розбудови в Україні мережевого інформаційно-комунікаційного середовища в умовах, коли проти нас розгорнуто повномасштабну інформаційну і військову агресію.

Отже, розроблення концепцій ефективного використання інформаційних технологій в умовах інтеграції України в європейський освітній простір розглядається як один із напрямів модернізації освіти. Освіта сприяє появі нових освітніх можливостей, перспективних форм, методів і засобів навчання, впровадженню їх у процес підготовки фахівців високої кваліфікації. Розкриваючи коло накопичених проблем, Україна, безумовно, має піти на безпрецедентні реформи щодо розбудови інформаційно-комунікаційної сфери освіти. Корупція та винайдена бюрократами формальна імітація корисної діяльності набула в нас масштабів справжнього лиха. Усе це знецінює найцікавіші і найрозумніші ідеї

креативно мислячих громадян України, перетворює їх корисні починання на щось зовсім протилежне задумам. Унаслідок цього і через багато інших причин у нас відбувся провал усіх моделей інноваційного розвитку суспільства. А стався він тому, що не було враховано повною мірою ані нашим законодавством, ані свідомістю громадян, цінність і могутність сучасних інформаційно-комунікаційних чинників. Термін «інновація» став в Україні лише найбільш популярною оцінкою стану й перспектив розвитку суспільства, а не базовим принципом нашого сучасного світогляду, який би визначав місце людини у світі, мотиви й мету її діяльності. Маємо, урешті-решт, подолати «владу канцелярій», яка лежить на нас гнітючим нищівним тягарем, створюючи в суспільстві атмосферу пригніченості. На прикладі провідних країн маємо усвідомити й відчути особисту відповідальність кожного – і влади, і громадянина, і суспільства – за ухвалення рішень щодо подальшого розвитку інформаційно-комунікаційної сфери, упровадження ІКТ та подальше реформування вищої освіти. Усе це відкриє для нас перспективи для формування інноваційно-інформаційного суспільства, в основі якого – знання, інформація, людський ресурс, інтелектуальна власність.

Література

1. *Andriukaitiene Regina, Voronkova Valentyna, Kyvliuk Olga, Maksimenyuk Marina and Aita Sakun (2017 Theoretical insights into expression of leadership competencies in the process of management // Problems and Perspectives in Management, 15(1-1), P. 220–226. Проблемы и перспективы в сфере менеджмента». Сумы, 2017. С. 220–226. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.15\(1-1\).2017.09](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.15(1-1).2017.09)*
2. Білогур В. Є. Світоглядні орієнтації студентів: тенденції змін у трансформаційному суспільстві: Монографія. Дніпропетровськ : Пороги, 2011. 311 с.
3. Власенко Ф. П. Віртуальна реальність як простір соціалізації індивіда / Ф. П. Власенко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: зб. наук. пр. – Запоріжжя : ЗДІА, 2014. Вип. 56. С. 208–217.
4. Воронкова В. Г. Формирование нового мировоззрения, нового человека, нового общества будущего : монография // Кого и как воспитывать в подрастающих поколениях / под ред. О. А. Базалука. – Киев : Издательский дом «Скиф». 2012. Т. 2. С. 134–152.
5. Воронкова В. Г. Интернет як глобальна тенденція і нова наднаціональна реальність / В. Г. Воронкова // VERSUS : Мелітополь: Вид-во нац. пед університету ім. Богдана Хмельницького. 2016. № 7. С. 20–25.
6. Гапоненко А. Л. Управление знаниями. Как превратить знания в капитал / А. Л. Гапоненко, Т. М. Орлова. М.: Эксмо, 2008. 400 с.
7. Воронкова В. Г. Філософія гуманістичного менеджменту (соціально-антропологічні виміри): монографія. Запоріжжя: РВВ ЗДІА, 2008. 254 с.
8. Maksimeniuk M. Yu., Nikitenko V. O. The formation of the paradigm of informationcommunicative society as a kind of complex social systems and interaction // Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy. Zaporizhzhya. 2016. Issue 66. P. 266-278.
9. Управління людськими ресурсами: філософські засади: навч. Посібник / В. Г.Воронкова, А.Г.Беліченко, О. М. Попов та ін. К. : Професіонал, 2006. 576 с.
10. Voronkova V. The Formation of the Concept of Noosphere Development of Modern Society in the Conditions of Information Society // Philosophy & Cosmology. 2016. Vol. 16. P.179 -191.

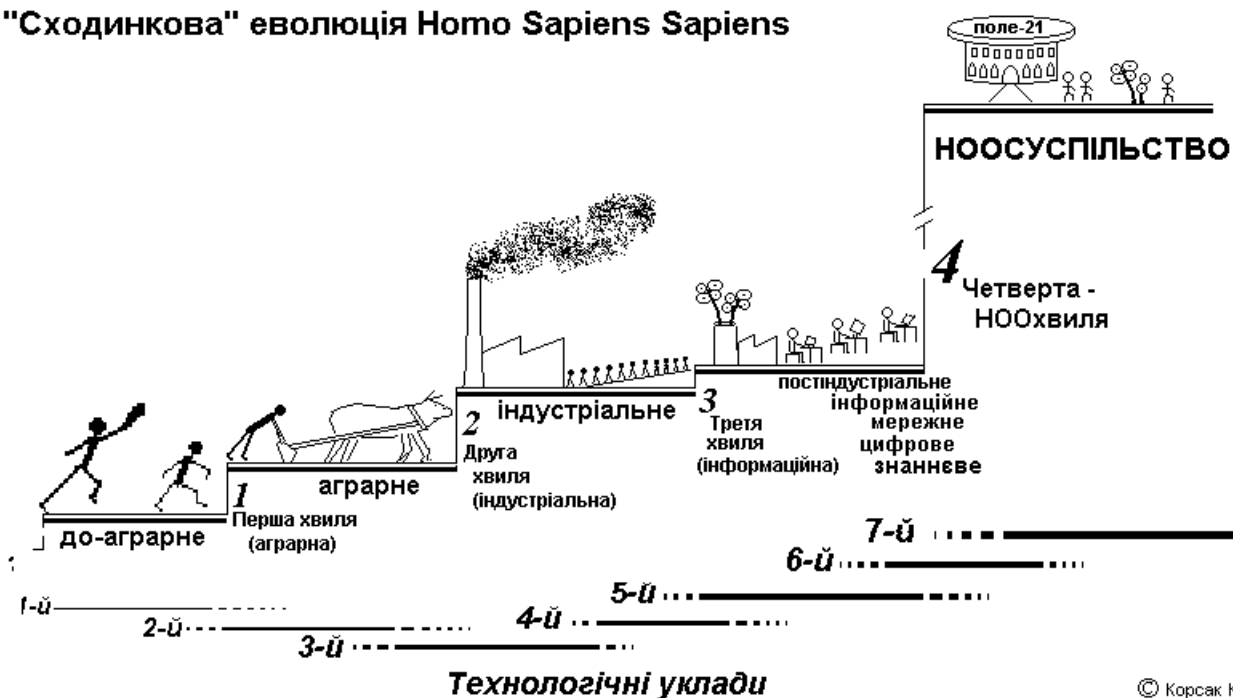
Корсак Костянтин (Київ, Україна), **Корсак Юрій** (Київ, Україна) -
НООСУСПІЛЬСТВО ПРОТИ СМАРТСУСПІЛЬСТВА. ПЕРШЕ НЕМИНУЧЕ
ПЕРЕМОЖЕ (NOOSOCIETY VS SMART SOCIETY. THE FIRST WILL
INEVITABLY WIN)

Серед новітніх тенденцій у науковій сфері вирізняється сумнівне за своєю корисністю все активніше поширення комбінованих термінів, на початку яких стоїть англійське «smart»: «smart-суспільство», «smart-технології», «smart-освіта», «smart-культура». Пошук в Інтернеті для першого з них дає півмільярда матеріалів на англійській мові, третину мільйона на російській та усього удвічі менше на українській. Зазвичай для більшості інших термінів розрив на користь російськомовних джерел набагато більший, а тут співставність показників ми можемо пояснити успішною роботою наших науковців ([1] та ін.). Після ознайомлення з науковими та енциклопедичними джерелами ми виявили ототожнення smart-суспільства з вищою стадією інформаційного суспільства. Опитування тих дорослих, хто не використовує вже згадані смарт-терміни у своїх статтях чи просто в розмовній мові, засвідчило, що вони вважають smart-суспільством цілком «смартизований» соціум, всі члени якого віком понад 5-6 років використовуватимуть «інформаційні технології» через маніпуляції зі «смартиками» (відзначимо - у 2017 році їх продаж перевищив 1,5 млрд. штук).

Мета ланого дослідження - доведення того, що бездумне й некритичне запозичення нових «західних» термінів разом з ігноруванням вже наявної та вдалої термінології немає підстав вважати хорошим шляхом для нашої науки та освіти. Непридатні терміни вже неодноразово мало не назавжди гальмували розвиток наук і мислення молоді. Нобеліант-етолог К. Лоренц використав слово «агресія» для позначення емоційної реакції людини на частину чинників довкілля, славетний А. Ейнштейн свою механіку надшвидких рухів назвав «спеціальною теорією відносності», що в обох випадках серйозно утруднило правильне сприйняття їхніх поглядів і поширення в системах освіти. Ще приклад: лінгвісти після виявлення існування мало не тисячі спільних слів в приблизно 400 мовах індоевропейського світу одразу ж «здогадалися» про існування «первинної мови» й затято мало не чверть тисячоліття конкурували в пошуках її «колиски». Дивно, що вони не помітили майже повну відсутність дієслів серед спільних слів і надмір того, що можна назвати «технологічними термінами (тегами)». Проігнорували цей факт, не сформували консенсус щодо розташування «колиски» і не пояснили непоодинокі випадки поширення спільних слів з «колиски» на території ворогів від Атлантики до Китаю. Якби ж вони використали поняття «хмара тегів», то одразу ж зрозуміли б, що найчастіше спільні слова розносили ті особи (купці чи розвідники), які в «промислових центрах» Великого Трипілля дуже довго вивчали найвищі досягнення наших пращурів (детально - у статті [3]). Труднощі у поясненні особливостей виникнення індоевропейської мовної

сім'ї та виявленні внеску наших пращурів у цей процес, на наш погляд, спричинило звернення науковців до непридатного слова «мова». Ось і захоплення зарубіжними науковцями словом «smart» є всі підстави вважати невдалим термінологічним винаходом (але все ж менш шкідливим від щойно розглянутого епізоду з історії компаративної лінгвістики). Для прискорення пояснення нашої точки зору використаємо авторську схему еволюції людства за останні десятки тисяч років. Ми виходили з пропозиції американського соціолога і футуролога Е. Тоффлера відтворювати цю еволюцію через сукупність «цивілізаційних хвиль» - переходів людства від одного способу життєзабезпечення до іншого. Е. Тоффлер увів поняття «третьої хвилі» й дуже нею захоплювався, не помітивши, що вона аж ніяк не вплинула на реальні основи земного виробництва - воно лишилося індустріальним і посилює знищення біосфери.

"Сходінкова" еволюція Homo Sapiens Sapiens

Неважко помітити, що тоффлерівська «третья хвиля» є усього лише «горбочком» в заключній частині по-справжньому потужної «другої хвилі», сучасне продовження якої можна навіть оголосити 4-ою «смайт-хвилею» - папір чи е-носії заперечувати не будуть. Правда ж полягає у тому, що в усіх проаналізованих нами творах зарубіжних авторів ми жодного разу не зустріли твердження про те, що «смайт-технології» можуть бути цілковито нешкідливими для людини і біосфери. Навіть доволі спокусливе сполучення слів «смайт-місто» означає щось неоіндустріальне і шкідливе для біосфери.

А от в Україні поступово набирає сили рух до по-справжньому мудрого суспільства майбутнього, що спиратиметься не на індустріальні е-технології переважно 5-го (зрідка - 6-го) технологічного укладу, а на мудрі виробництва і процеси 7-го укладу. Їх слід назвати «*ноотехнології*» (nootechnologies)» [2]. Перший з авторів виділив екобезпечну пару (обеззараження через

фотокаталізацію і виробництво певними бактеріями нешкідливих для довкілля біопластиків) з потужного потоку тисяч нанотехнологій ще на рубежі століть, але вдалу назву, яку підхопили колеги, винайшов тільки в 2010 р. Англomовний Інтернет цього слова ще не знає, а всі наші матеріали з ноотермінами редакції зарубіжних видань та експерти міжнародних організацій відмовилися розглядати узагалі без будь-яких пояснень чи критики. Російський Інтернет частенько плутає ноотехнології з «ноомаркетингом», а от окремі українські науковці вже підхоплюють запропоновані нами десятки ноотермінів у своїх наукових працях. Це живить надію, що терміни з «ноо-» не потворять долю слів «екологія» та «екологічні науки», які стали потрібні всьому людству із запізненням мало не на 100 років.

На момент створення цього тексту ми жодного разу не зустріли в зарубіжних виданнях вказівки на те, що екологічно нешкідливі виробництва можливі (включаючи відому «Відозву-2» понад 15 000 біологів та великий колективний твір мало не 40 експертів Римського Клубу [4]). Це стосується і тих авторів, хто використовує і пропагує смарт-технології. Перейти від цього терміну до чогось кращого ми вважаємо неможливим - надто потужним є ефект Лачинса у діяльності людського мозку. Всі смарт-терміни виявляються в своїй основі індустріальними і мають великі екологічно-деструктивні наслідки. А от слово «ноос» походить з Античної Греції, отже, в своєму основному значенні «розум і мудрість» відоме більше двох тисячоліть і неодноразово використовувалися науковцями. Певний ренесанс уваги до нього й похідних слів трапився в Франції наприкінці ХІХ ст., чим ми й пояснюємо появу терміну «ноосфера», авторство якого приписують французу Е. Леруа. Дуже ймовірно, що він спирався на серію лекцій В. Вернадського у Сорбонні про біосферу, літосферу й інші оболонки Землі, які «індустріалізовані» європейці розпочали так ґрунтовно порушувати і знищувати (ми просканували твори В. Вернадського на кількох мовах і переконалися у тому, що він цілком успішно розвивав тему захисту довкілля без слова «екологія» і згадок про Е. Геккеля).

Висновок з викладених фактів практично очевидний: всі смарт-терміни малоприслатні для скерування людства на шлях поєднання збільшення своєї чисельності разом з лікуванням пошкодженої біосфери та підвищенням якості життя. На це спроможні тільки ноотехнології і ноонауки, які навіть у сучасному рудиментарному застосуванні достатньо успішно свідчать про свою перспективність. Рамки викладу не дають змоги навести аналіз доказів зменшення мозку сучасних Homo Sapiens Sapiens разом з формуванням перших ознак порушення його діяльності. Перемогти цю небезпеку «смарт-культурою» неможливо - доведеться рятуватися чималою сукупністю ноозасобів. Слід звернути увагу й на те, що аналогічно до часів Великого Трипілля з теренів України після 2010 року розпочали поширюватися мудрі терміни і науки. Закликаємо колег не тільки використовувати терміни з Нооглосарію [2], а й поширювати інформацію про них якомога ширше. Навіть без згадки про авторів цієї статті це працюватиме на підвищення

іміджу нашої Вітчизни і полегшить вихід всього людства на шлях ноорозвитку.

Література

1. Воронкова В., Кивлюк О., Максименюк М., Нікітенко В. (2017). Формування ноосферного світогляду як основи інформаційно-інноваційно-ноосферної економіки та суспільства // Гілея. Випуск 122 (№7). С. 159-162
2. Корсак К., Корсак Ю. (2014). Нооглосарій як засіб позитивізації майбутнього й нових цілей вищої освіти // Вища освіта України. №2. С. 42-48
3. Корсак К., Ляшенко Л. (2017) Гипотеза феномена происхождения и распространения на планете индоевропейской семьи языков // РЭЛГА. №3 [321] 15.03 (Url: <http://www.relga.ru/>)
4. Ernst Ulrich von Weizsacker, Anders Wijkman (2018). **Come On!** Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet. A Report to the Club of Rome. Springer, 2018. 220 p.

УДК 130.123.4:[159.953.5+37.09

Кравченко Алла (Київ, Україна) - РОЛЬ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ЗНАННЯ НА ТЛІ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ SMART-СУСПІЛЬСТВА

Актуальність дослідження зумовлена глобальними змінами суспільно-наукового розвитку, який базується на інтенсивному впровадженні та застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій в усіх сферах життя та формування Smart-середовища.

Аналіз останніх досліджень. Різноманітні аспекти проблем розвитку інформаційних ресурсів, Smart-суспільства та Smart-освіти висвітлено в доробках сучасних вчених В. Вашкевича, В. Воронкової, О. Добродум, О. Кивлюк, І. Рижової, Т. Романенко, Д. Свириденка, О. Семеніхіної, О. Сосніна, С. Якубова та ін.

Метою дослідження є спроба визначити роль освіти у процесі перетворення інформації в знання на тлі сучасних реалій Smart-суспільства.

Основний текст. Поняття Smart-суспільство та Smart-освіта стають стандартними для вживання при визначенні знанево-інформаційного поля сучасного соціального простору. Для багатьох країн світу вони закріпились як усталені термінами, що вживаються на рівні попередніх визначень, таких як «постіндустріальне суспільство», «інформаційне суспільство», «суспільство знань», «економіка знань» тощо.

Сьогодні ми говорим про формування нового цифрового суспільства, атрибутами якого стають електронний уряд, електронна культура, електронна економіка, електронна наука. Освіта, як провідний елемент суспільного розвитку, об'єктивно потрапляє в поле оцифрованої інформації яка стає обов'язковим елементом навчального процесу. Електронне навчання сьогодні вже не є інновацією. Студент, апріорі, знаходиться в загальнодоступному інформаційному полі Інтернет та все частіше (а іноді вже й завжди) отримує інформацію з електронної інформаційної мережі замість позамережевої інформації з книг, статей, лекцій тощо.

Темпи зростання інформації збільшуються в геометричній прогресії та на сьогодні подвоюються кожні 72 години. Проте, слід розрізнити інформацію та знання, адже інформація стає знаннями лише після засвоєння її людиною. І тут виникають питання, які все більше актуалізуються в сучасному інформаційному середовищі. Чи вся інформація, що нас оточує, потрібна окремо взятому індивіду? Чи вся інформація, яка потрапляє в поле зору індивіда, правдива? Як обрати потрібну інформацію серед безлічі подібної? І відповіді на ці питання неоднозначні. Постає проблема визначення нового статусу освітньо-інформаційного середовища.

Так Ж.-Ф. Ліотар стверджує, що новий статус інформації та знання призводить до докорінної трансформації ролі освіти: університет втрачає функцію формування ідеалів, а продукує лише компетенції. Студента вже не повинно турбувати питання «Чи є це істинним?», а лише питання «Для чого це потрібно й чи можна це продати?» Володіння продуктивною компетенцією має бути таким, що продається. Отже «припиняє існування... компетенція, що визначається за іншими критеріями: істинне-хибне, справедливе-несправедливе тощо...» [2, с. 124]. Процес здобуття нового знання поступається місцем більш надійній системі пошуку готових даних, а романтики періоду розвитку класичної науки змінюються винахідливими операторами систем Інтернету, як резервуару існуючого знання.

Таким чином особистісні вимоги до людини, яка навчається та виходить на ринок праці, звужуються до навичок швидко та вигідно оперувати інформацією й вдало її продавати без відволікання на морально-етичні, творчо-репродуктивні, критично-інноваційні здібності на характеристики. Проте, з іншого боку, розвинути творчі та інноваційні здібності в Smart-суспільстві неможливо без вміння оперувати великими потоками інформації. На думку В.Воронкової та О.Кивлюк «необхідною умовою формування smart-суспільства є smart-освіта, в основі якої формування смарт-компетентності суб'єктів як складової частини їх інформаційної компетентності: знання про smart-середовище і порядок формування взаємодії з ним; вміння пошуку і використання smart-ресурсів, smart-технологій» [1, с. 94]. Отже важливе значення набуває не лише можливість знайти інформацію, а вміння знайти правдиву, потрібну в даний момент інформацію. Вчитель вже не дає «знання» - він вчить користуватись «знанням». Саме тому виникає необхідність формування навички «фільтрації» знань, їх розмежування на «достовірні знання – знання припущення», «наукові знання – популярно-фантазійні знання». Широкий потік інформації потребує і певної систематизації інформаційного потоку для спрощення пошукових зусиль.

Однак, не лише вміння фільтрувати, систематизувати, розрізнити та використовувати інформаційні ресурси є сьогодні актуальними навичками людини smart-суспільства, яка здатна реалізовувати власний знаннєвий потенціал в новому розумному середовищі. Адже соціальні, психологічні, антропологічні складові саморозвитку та самореалізації особистості продовжують відігравати провідну роль у становленні людини smart-

суспільства. А освіта залишається базовою платформою для такого становлення. Інформація має слугувати лише «будівельним матеріалом», на основі якого особистість, наділена інтелектуальними творчими здібностями, здатна сформулювати нові знання. Так, на думку В. Вашкевича та О. Добродум, основною причиною дезорієнтації та необізнаності особи в сучасному світі є не брак інформації, а брак мотивації. Саме це є проблемою сучасності. А сучасна система освіти має змінити зміст тимологічних енергій зі слухняності на самореалізацію та самовдосконалення. Шляхом для вирішення цієї проблеми, на їх думку, може стати зміна мотивації працівників освіти та підвищення соціального статусу вчителя як інтелектуала та лідера думок [3]. Важливою складовою освіти має залишитись її фундаменталізація, як базової фундаментальної площини для забезпечення якісного навчання та виховання особистості.

Висновки. В сучасному інформаційному середовищі постають нові вимоги щодо компетенцій молодого спеціаліста. Проте, поряд з вміннями користуватись інформацією, фільтрувати, систематизувати, розрізняти та використовувати її, провідним має залишатись вміння аналізувати, творчо переосмислювати інформацію та на її базі створювати нові знання. А освіта smart-суспільства, поряд з новими напрямками розвитку, не повинна втратити свій виховний, формуючий, продуктивний, аксіологічний потенціал, перетворюючи інформацію на знання.

Література

1. Воронкова В. Людина у освітньому просторі smart-суспільства / О. Кивлюк // *Міждисциплінарні дослідження складних систем : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. № 10-11. С. 88-95.*
2. Лиотар Ж.-Ф. *Состояние постмодерна. М.: Ин-т эксперимент. социологии, Спб.: Алетейя, 1988. 160 с.*
3. *Vashkevich V. N., Dobrodum O. V. Transformation of person and society in the anthropotechnical turn: educational aspect // Anthropological Measurements of Philosophical Research: The Proceedings Scientific publication. 2018. № 13. P. 112-123.*

УДК 316.77:005.332.4 (477)+316.2

Мельник Вікторія (Київ, Україна) - ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗА ДОБИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Інституціоналізація Інтернет та напрями її реалізації за доби глобалізації підтверджується ARPANET, комп'ютерній мережі, створеній Агенцією перспективних дослідницьких проєктів (ARPA), яка була створена в 1958 р. Міністерством оборони США з метою мобілізації дослідницьких ресурсів. ARPANET вийшла з одного з відділів ARPA - відомства технологій обробки інформації (IPTO), створеного в 1962 р, основою якого стала стимуляція досліджень у сфері інтерактивної обробки даних. У створенні ARPANET вбачали подальший розвиток глобальної інформаційної системи, в

основі якої створення інтерактивної комп'ютерної мережі ІРТО як революційної технології телекомунікаційної передачі, пакетної комутації децентралізованої гнучкої комунікаційної мережі. Наступним кроком стала реалізація можливості зв'язку ARPA-PRNET та SATNET як мережі мереж. Для того, щоб комп'ютерні мережі могли спілкуватися одна з одною, їм потрібні були стандартизовані комунікаційні протоколи, додавши міжмережевий протокол (IP) і випустивши TCP/IP протокол-стандарт, за яким Інтернет працює і зараз. У лютому 1990 р. технічно застаріла ARPANET була списана у резерв, а на 1990 р. більшість комп'ютерів в США мала мережеві можливості, чим створила підґрунтя для міжмережевого зв'язку, а у 1995 р. діяльність NSFNET була зупинена, що відкрило дорогу приватному управлінню Інтернетом. Після цього Інтернет швидко розрісся як глобальна мережа комп'ютерних мереж [1]. Проте сьогодні вже відомо, що ARPANET була не єдиним джерелом Інтернету. FIDONET працює за допомогою персональних комп'ютерів стандартних телефонних ліній і залишається найдешевшою та найдоступнішою мережею комп'ютерних комунікацій у світі. У 2000 р. вона нараховувала більше 40 000 вузлів та близько 3 млн. користувачів, хоча це репрезентувало тільки крихітну частину загального використання Інтернету. FIDONET стала впливовим фактором в конфігурації світового Інтернету. Вирішальна тенденція в комп'ютерних мережах виникла зі спільноти користувачів UNIX як операційна система, розроблена в лабораторіях BEL та репрезентована у 1974 р. університетам, а у 1979 р. була розроблена програма зв'язку між комп'ютерами UNIX дозволила сформуватися мережам комп'ютерних комунікацій (USENET NEWS), що суттєво розширило практику комп'ютерних комунікацій. USENET став невід'ємним від ARPANET, що свідчить про те, що поступово злилися дві традиції й різні комп'ютерні мережі змогли спілкуватися і використовувати ту саму магістраль, а ці мережі зійшлися зрештою у вигляді Інтернет. Іншим значним наслідком традицій користувачів UNIX став «рухом відкритих джерел» як спроба зберегти доступ до усієї інформації щодо програмних систем відкритим [2]. Згодом Столлмен створив операційну систему GNU як альтернативу UNIX за умови поваги до положення COPyleft, під яким розуміється, що кожен, хто використовує програмне забезпечення, яке зробилося вільним, має у відповідь поширити Мережею покращений код цього програмного забезпечення. Результатом цієї ініціативи стало створення надійної операційної системи LINUX, яка постійно удосконалювалася працею тисячі хакерів та мільйонів користувачів, завдяки чому LINUX зараз широко вважається однією з найпередовіших операційних систем у світі. Так, більше 60% серверів всесвітньої павутини використовували APACHE, серверну програму з відкритим кодом, розроблену спільними зусиллями мережі програмістів UNIX. Згодом було впроваджено програмне забезпечення, яке дало можливість знаходити та вносити інформацію з будь-якого та до будь-якого комп'ютера, підключеного до Інтернету: HTTP, HTML і URI (пізніше названий URL). Бернерс-Лі побудував програму-браузер /редактор у 1990 р. і назвав цю

гіпертекстову систему всесвітньою павутиною (WWW). Найбільш модифікованою версією WWW була MOSAIC, в яку ввели передову графічну спроможність для того, щоб зображення могли бути знайдені і передані Інтернетом. ARPA стало самостійно вирішувати, як стимулювати технологічні досягнення в ключових сферах, не придушуючи креативність, як головне джерело того, що врешті стало називатися Інтернетом. Згодом ARPA стала однією з найбільших у світі інституцій інноваційної технологічної політики і ключовим актором технологічної політики США. У 1983 р. мережа розділилася на MILNET (військова) та ARPA-INTERNET (дослідницька) і в 1984 р. привела до створення NSFNET. З даного сценарію випливає, що без ARPA не було б ARPANET, а без ARPANET не існував би Інтернет, таким, яким ми його знаємо сьогодні. Інтернет пройшов довгий час еволюції з тих пір, коли розширився у безпечному середовищі, забезпеченому громадськими ресурсами та дослідженнями, яке не придушувало свободу думки та інновацій [3]. Самі університети відіграли провідну роль у розширенні та інституціалізації Інтернету, які внесли великий культурний та технологічний внесок. Поява персонального комп'ютера допомогла розширенню комп'ютерних мереж, прикладом чого є світове поширення FIDONET. Вплив автономних мереж став вирішальним у глобальній експансії комп'ютерних мереж, які з'явилися з культури свободи, відкритості. Інтернет продовжує розширюватися із безпрецедентною швидкістю не тільки по кількості мереж, але й в діапазоні прикладних програм, досягнувши відносної стабільності в управлінні, не піддаючись ані бюрократії, ані хаосу децентралізованої структури.

Література

1. Воронкова В. Г. Інтернет як глобальна тенденція розвитку мережевого суспільства та інформаціоналізму // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя : РВВ ЗДІА. 2015. Вип.64. С. 32 – 43.
2. Лазаревич А. А. Глобальное коммуникационное общество. Минск : Беларус. наука, 2008. 350 с.
3. Мельник В. В. Культура буття людини як соціокультурний феномен // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]. Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2015. Вип. 60. С. 253 – 268.
4. Нікітенко В. О. Геокультурні цінності в умовах сучасного світового розвитку : соціально-філософський вимір // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : [зб. наук. пр.]. Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2013. Вип. 54. С. 266 –280.
5. Андрюкайтене, Р., Воронкова, В., Кивлюк, О., Нікітенко, В. (2017) Становление и развитие smart-общества как высокоразумного, высокотехнологического, высокоинтеллектуального // Гуманітарний вісник ЗДІА. 2017. Вип.71. Р. 17-25.

УДК 159.923.2

Олексенко Роман (Мелітополь, Україна) - ТВОРЧИСТЬ ЯК МАТРИЦЯ ДЯЛЬНІСНО-АКТИВНОГО СПОСОБУ БУТТЯ ЛЮДИНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СВІТІ

Сучасне суспільство втратило свої ціннісні орієнтири як компонент системи-моделі регуляції поведінки суб'єкта зі сторони соціуму-держави через посередництво соціонормативів. Молодь не хоче бути схожою на робітничий клас, інженерів, лікарів, вчителів, на людину, що працює на землі! Сучасна молодь хоче бути схожа на зірок шоу-бізнесу, які отримують великі гроші живуть аж ніяк не так як звичайна середньостатистична людина. Виникає справедливе питання, що б досягти таких висот якими якостями повинна володіти сучасна молода людина: скромність, милосердя, співчуття - ні! Жадібність, брехня, нахабство - це ті якості завдяки яким, на думку молодих людей можна досягти успіху [1 ; 2]. Вплив школи на виховання особистості в сучасних умовах наближається до нуля! На рівні школи законодавчо вирвали виховну функцію, вчать формули і таблиці множення, але не виховують суспільство [3]. Що стосується вищої освіти в Європейському Союзі на відміну від нас, воно безкоштовне [7] Наша ж система повністю орієнтується на платну форму навчання. Дивним є, те що НЗО займаються освітніми послугами, а не вихованням молодих людей. Зараз учитель, наставник не затребуваний, молодій людині запропоновано навчання дистанційно через інтернет [4]

З часів стародавньої Греції де існували філософські школи, філософи вели діалог, а не монолог людини з неживою машиною як зараз. Людина опиняється в замкненій механістичній системі, яка функціонує за принципом нескінченного самооновлення заміни старих елементів на нові. У цій системі нове зовсім не обов'язково повинно бути кращим, ніж старе. Ця система породжує такий тип масової свідомості, який основною цінністю вважає споживання нових речей. Особливостями сучасної ситуації є динамізм, нерівномірність, суперечливість розвитку суспільства, що впливають на трансформацію критеріїв чи поведінських патернів. Люди втратили почуття критеріальної визначеності. Нове життя для свідомості пересічної людини є джерелом тривоги і водночас нових шансів. Людина постає перед необхідністю розв'язання проблеми адаптації до нових умов життя.

Електронні засоби масової інформації сформували принципово нову комунікативну культуру, в якій відбувається синтез тексту, аудіо- та відеомодальностей сприйняття. В результаті виникла культура віртуальності, в якій в єдиному цифровому просторі функціонують усі форми культурної спадщини [8; 9]. Як зазначав М. Вебер, ми живемо в епоху невизначеності, розчарування і втрати ілюзій, що породжують гіперпротипорство замість консенсусу та взаємозгоди. Секулярні ідейно-політичні конструкції, утопії і великі релігійні вчення минулих епох значною мірою перестали виконувати функцію мобілізаційних ідеалів. Вони або вичерпали себе, або зазнали банкрутства, або істотно ослабли, або дозволяють маніпулювати свідомістю людей. У наш час «на зміну п'ятисотлітньому пануванню гутенбергівської Галактики як доміанти інформаційних потоків і комунікативних відносин індустріального суспільства прийшла Всесвітня павутина, яка радикально змінила архітектоніку, основні закономірності й регулятори соціального життя попередніх епох. Комп'ютер вперше об'єднав матеріально-енергетичні

аспекти буття з інтелектуальними та емоційними сторонами людської психіки. Те, що раніше вважалося абстрактною протилежністю матерії і свідомості, тепер має статус продуктивного синтезу «заліза і кремнію» з когнітивними напрацюваннями та програмним забезпеченням функціонування Мережі. Інтернет часто відрекомендують інтелектуальним засобом, за допомогою якого людина здобуває інформацію і забезпечує спілкування з навколишнім світом в планетарному масштабі [5]. Для багатьох користувачів «Інтернет перетворюється з царства знань у царство інформації, іншими словами, в «другу реальність», яка поступово витісняє зі свідомості конкретне людське життя [5].

"Позитивна свобода" – це свобода, в якій людина може бути автономною і унікальною, не втрачаючи при цьому відчуття єдності з іншими, відчуває себе частиною цілого світу і в той же час не залежить від нього. Досягнення позитивної свободи потребує від людей спонтанної активності в житті. Любов і праця – це ключові компоненти, з допомогою яких здійснюється позитивна свобода через виявлення спонтанної активності. Завдяки любові і праці люди знову об'єднуються з іншими, не втрачаючи при цьому своєї індивідуальності і цілісності. Інформаційне суспільство створює умови для повної реалізації людиною своїх потреб: потреб людини в спілкуванні; потреб людини в між індивідуальних зв'язках; потреб людини в творчості як однієї із значущих потенцій людини; потреб у відчутті глибинних коренів, які гарантують безпеку і стабільність буття; потреб в стремлінні пізнання себе і засвоєння свого буття.

Для інформаційної доби головною цінністю є творчість як матриця діяльнісно-активного способу буття людини в інформаційному світі і вільна діяльність людини як один із виявів буття свободи, що створює нові об'єкти і якості, схеми поведінки і комунікації. Це такий процес людської діяльності, який направлений на створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей, що характеризується якісно новим і неповторним, оригінальним і історично–унікальним змістом. Творчість - це така специфічна діяльність людини, яка передбачає людину-творця як суб'єкта творчо-перетворюючої діяльності. Творчість як матриця діяльнісно-активного способу буття людини в інформаційному світі - це один із активних станів чи проявів людської свободи, вільна діяльність людини, створення останньою чогось нового, раніше не бувшого, це прозріння самої людської істоти. Пошуки можливостей і шляхів самозаміни людини з'явилися при створенні цілого ряду близьких по смислу методик спілкування: людські відносини, соціометрія, "невидимі коледжі", "гідротехніки", групова динаміка тощо. Вони були націлені на вироблення схем взаємодії, пов'язаних з самореалізацією людини і направлені на втілення в життя предметно–практичних результатів. Адже, творчість – це створення нового, що має позитивну суспільну значущість, сприяє прогресивному розвитку людини, в контексті яких пріоритети віддаються культурно-інформаційним текстам.

Творчість як матриця діяльнісно-активного способу буття людини в інформаційному світі – це процес людської діяльності, усвідомлена і активна

діяльність, яка направлена на пізнання і перетворення конкретно-наявної реальності. Не випадково Уайтхед писав: "Процес творчості є формою єдності універсуму". Творчий пошук людини все більше зумовлюється когнітивними, а не репродуктивними зусиллями людини, вирішенням проблем методом "проб і помилок", а не знаходженням суті пошуку. Саме тому творчість на різних рівнях пізнання – це ствердження людини в своїй потенційності і актуалізації, результат самодовільної створюваної позитивної, а не негативної діяльності, "свободи задля чогось", а не "свободи від чогось", початком якої є створення ідеальної моделі і втілення її в конкретну реальність.

Нова якість продукту творчості виникає тільки тоді, коли дві чи більше відносно автономних систем знання поєднуються в одну – нову систему. Саме людський інтелект є продуктом людської творчої діяльності. Джерелом творчої стратегії слугує принцип узагальнення по аналогії, здатність людського розуму побачити загальне в глибоко–урізноманітненому середовищі, абстрактного мислення людини. Види творчої діяльності в самому загальному вигляді репрезентують собою матриці діяльно-активного способу буття людини в інформаційному світі: 1) діяльність, яка направлена на прийняття принципово нових рішень; 2) діяльність по переробці цього нового з метою визначення принципово нової можливості його практичної реалізації; 3) діяльність по впровадженню нових ідей в життя, їх об'єктивації в тих чи інших матеріальних і духовних формах; 4) діяльність щодо пошуку об'єктивної інформації.

Однією з характеристик творчості є широта мислення, здатність людини вирватися з вузького кола ідей. Супутником творчості є широкий кругозір людини, гнучкість і широта думки, цілеспрямованість у пошуку, яка неминуче передбачає самостійну постановку проблеми, а тим більше її розв'язання:, що породжує рішучість у тому, щоб переглянути усталені канони мислення і буття. Креативність, як здатність до творчої діяльності, вимагає розвитку усіх духовних якостей людини, постійної праці над собою. На думку С.Л.Франка, кожна людина є, хоча в малій мірі чи потенційній формі, творцем культурних цінностей-нормативів-парадигм. Скрізь, де ціль діяльності породжується із глибини людського духу, має місце творчість. Творчість – це специфічна видова особливість людини, що виділяє людину із тваринного світу і природи, виступає джерелом праці, свідомості, культури, всієї тієї "другої природи", яку людина вибудовує над природними умовами свого повсякденного існування. Творчість – це один із найважливіших шляхів виходу гри за межі зовнішньої продуктивної результативності людської діяльності і свободи, що проявляється в ціннісно-аксіологічних орієнтаціях особистостей.

Цінність творчості нерозривно зв'язана з долею цивілізації, є смислом людської історії і самої людини. Це одна із центральних проблем світогляду і повинна розглядатися у широкому контексті загальнолюдської культури вселюдського, національного і індивідуального. Головною умовою творчості є самотворчість, яка звеличує людину, робить її розумнішою, добрішого,

одухотвореною. Творити самого себе – це прагнути до максимуму відтворення своєї людяності, добра, любові, справедливості. Творчість як матриця діяльнісно-активного способу буття людини в інформаційному світі – це не тільки особлива діяльність, але й сам спосіб життя людини. Поки існує людство, творчість буде самою таємничою і самою великою загадкою буття, говорив М.Бердяєв. Творчість – це один із станів внутрішньої духовної культури людини, форма людської діяльності, в якій людина виходить за межі своїх звичаєвих функцій чи утилітарного використання чогось. Мета творчості як духовного світу людини у підтримці свого іманентного процесу духовного самоствердження, властивих людині інтересів і правил взаємодії, комунікації тощо. Цінність творчості є процесом, в якому людина відкриває можливості подолання своєї одномірності, розірваності своєї свідомості і буття, елементарності існування. Цінність творчості – це силове поле руху переживань людини, коли розум, свідомість, почуття, мислення "опосередковані безпосередньо"; це один із специфічних, дійсно буттєвих станів, в якому людина здійснює своє самостворення.

Так, Ф.Шиллер розглядає творчість як важливу характеристику суті людського буття. Істотний внесок в поняття творчості гри зробив нідерландський філософ і культуролог Йоган Хейзінга, автор фундаментального доробку "Людина граюча". Він вперше здійснив підхід до гри як всезагального принципу і джерела формування і функціонування культури. Гра, за Бахтінім, це "святкове буття народу", яке виступає невичерпним джерелом народної мудрості, свободи, фольклору, мистецтва. Значне місце гра, як одна із підвалин буття, займає у творчості Е. Фінка, учня Е.Гуссерля. Для нього гра являє собою специфічно людський феномен, який в той же час розглядається як загальнолюдська цінність. В грі, так само як і в творчості, людина виходить за межі "відведеної для неї природи", долає необхідність об'єктивних умов життя, виходить за їх межі, розширює свої можливості, здібності, потенції. Тому гра і творчість – це царство "рафінованої свободи", спосіб становлення особистості, є екзистенційним способом буття. В грі і творчості людина здійснює зв'язок з дійсним та ірреальним, об'єктивним і суб'єктивним. Основним полем реалізації цінності творчості є духовний світ людини. Творчість – це продукт культурно-історичної екзистенції, один із способів осмислення людиною свого буття, духовного і матеріального. Творчість як чуттєве опрацювання людини, її духовного стану стає інструментом вільного вибору людини, автономних самовираження людського Его. Тезаурус цінності творчості пов'язаний з процесом самовиховання, самовдосконалення, самоствердження людини як особистості; протиставляється звичаєвій, утилітарній, практичній діяльності і характеризується переживанням задоволення від самого процесу діяльності.

Для цінності творчості як матриці діяльнісно-активного способу буття людини в інформаційному світі важливим є стан духовної активності людини, різноманітні форми її актуалізації, врахування потенційної різноманітності смислів життя, пов'язаних з реалізацією свободи. Тому творчість є самопроекцією свого буття, розвитку сутнісних сил людини, що

створює передумови до включення індивіда в складні переплетіння соціальних і економічних зв'язків, що потребує проектування такої моделі життєдіяльності, в якій акцентується вимога вільного самоздійснення розкріпаченого вибору людського менталітету.

Таким чином, творчість у гармонічно-онтологічному абрисі – це найважливіша умова природнього розвитку людської особистості, осмислення всезагального і особливого як фундаментальних вимірів людського способу буття. Вона виявляє залежність від розвитку сутнісних сил соціоіндивіда, залежить від її буттєвих вимірів, сприяє адаптації людини до мінливого оточуючого середовища, самостійного мислення, виконання своїх ролей і функцій. Творчість як матрицю діяльнісно-активного способу буття людини в інформаційному світі слід направляти на пошуки максимумів принципів підвищення ефективності на всіх ланках суспільного прогресу, подолання кризового соціального соціуму, подолання деструктивності психіки, розірваності свідомості, підвищення високої моральності.

Література

1. Воронкова В. Гуманізація освіти, науки, політики, влади, суспільства / Воронкова В. // *Філософія освіти: наук. часопис*. 2007. № 1-2(7). С. 204- 220.
2. Воронкова В. Г. *Метафізичні виміри людського буття (проблеми людини на зламі тисячоліть)* : монографія. Запоріжжя: Павел, 2000. 176 с.
3. Мельник В. В. *Культура буття людини як соціокультурний феномен Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб.наук.пр.] Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2015. Вип. 60. С.253-268.*
4. Молодиченко В. Свобода волі як підґрунтя морального вибору особистості / В.В. Молодиченко // *Філософські обрії*, 2010. Вип. 23. С. 174–186.
5. Олексенко Р. І. *Особливості формування світоглядних цінностей креативних підприємців в умовах глобальних викликів та трендів розвитку сучасного світу*. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2017. 228 с.
6. Олексенко Р. *Формування культури засобами масової інформації* // *Fundamental and applied science*. 2015. С. 172-175.
7. Олексенко Р. І. *Філософія розвитку інформаційного суспільства в епоху глобалізації* // *Гілея: науковий вісник*. 2015. Вип. 98. С. 230-232.
8. Олексенко Р. *Епоха глобалізації, її вплив на інформаційне суспільство* // *П'ята всеукраїнська наукова конференція «Сучасні соціально-гуманітарні дискурси»*. 2015. С.56-59.
9. Шаров С., Постильна О. *Інформатизація освіти і виховання як вектор розвитку сучасного суспільства* // *Науковий вісник Мелітопольського держ. пед. ун.-ту. Серія: Педагогіка*. 2017. №18. С. 199–204.
10. Шарова Т., Шаров С. *Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів інформатики засобами творчих робіт*. *Молодь і ринок*. 2018. № 9 (164). 33–38.

УДК 101.+32+38:37.013.3+130.2

Пунченко Олег (Одеса, Україна) - SMART-ОБЩЕСТВО: КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ И ИНСТРУМЕНТАЛЬНЫЕ МОДЕЛИ ЕГО СТАНОВЛЕНИЯ И ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ

Современный социум находится в стадии глобальных перемен, которые вызваны к жизни тектоническими сдвигами и социокультурными разломами во всех сферах бытия. Если тектонические сдвиги предстают как необратимые структурные изменения планетарного масштаба в системе международных отношений, обусловленные расширяющимися глобализационными процессами, то социокультурные разломы отражают «принципиальные противоречия, возникающие в результате соприкосновения и взаимодействия различных культурно-цивилизационных систем, – пишет А.Н. Чумаков, – имеющих значительную разницу в уровнях социокультурного и экономического развития» [1, с. 165].

Несомненно, эти тектонические сдвиги и социокультурные разломы не могли не вызвать тревогу научного мира, особенно гуманитарного, более четко осознающего, что если триосфера носителей планеты – гео-, био- и социосфера войдут в дисбаланс между собой, создаваемый третьей сферой, то последнее слово будет не за человеком, а за природой, которая предложит решение не самое лучшее из принципиально устраивающих человечество. Реальное осмысление негативных проблем формирования глобального мира нашло свое отражение в работе XXIV Всемирного философского конгресса (13-20 августа 2018 г., Пекин), сделавшего общий вывод, что сегодня необходимо искать позитивные решения этих проблем, прежде всего, в гуманитарной сфере, в духовном обновлении человечества. «Духовность включает человека в различные социальные процессы, определяя тем самым его человекомерность, выявляет созидательные смыслы социальной динамики... Это, с одной стороны. С другой стороны, человек духовный, конституирует на палитре свойств своего естества характеристики явлений окружающего его мира» [2, с. 21]. Отсюда вытекает и главная задача, сформулированная на вышеуказанном конгрессе – учиться быть человеком. А эту задачу решает наука и образование, как мегатренды глобализирующего мира, то есть детерминирующие тенденции глобального развития, изменяющие систему общественного развития под воздействием своей внутренней коренной ломки.

К ломке сформировавшейся духовности призвали и руководители «Римского Клуба», которые в юбилейном докладе, посвященном 50-летию этого «Клуба», пришли к однозначному выводу о неизбежности коренной смены парадигмы развития нашей цивилизации, переходе к «новому Просвещению», духовно-нравственному мировоззрению, единой планетарной гармоничной цивилизации [3].

Но к какому обществу, к какой цивилизации мы придем? Ведь человечество еще не полностью, всесторонне сменило тип своего цивилизационного устройства с техногенного на информационный и последний не успел еще эксплицитно раскрыть то в своем содержании, что в нем заложено имплицитно. Еще П.Т. де Шарден отмечал, что «в самом деле, если изучение прошлого и позволяет нам сделать некоторую оценку ресурсов, которыми обладает... (новая цивилизация – О.П.), то мы еще не

имеем никакого понятия о возможной величине ее «ноосферной мощности» [4, с. 401]. А ее уже предлагают сменить.

Может быть сегодня нет необходимости менять ни тип общественного или цивилизационного устройств, а предпринять реконструкцию духовного мира человека, что и будет отражать путь перехода к smart-обществу и есть ли рычаги перехода к нему? Несомненно, есть. Или выступают развитие научного знания и переход к «новому Просвещению».

В самом общем виде знание – это субъективная форма бытия объекта. Оно выражает содержание мышления об объекте, проверенный на практике результат познания действительности, истинное отражение этого результата в мышлении человека в виде понятий, принципов, законов, теория и других форм. Научные же знания формируются тогда, когда их производство обретает независимый характер. Оно основано на объективности, являясь результатом целенаправленного изучения выбранного объекта, опирается на конкретную методологию, предполагает критическое осмысление всего накопленного знания об исследуемом фрагменте реальности, институализируется в системе общественного производства, приобретает устойчивый характер.

Устойчивый характер научного знания отражается в том, что оно, обладая и постоянно расширяя свое содержание, ценностно по природе, вневременно в духовном проявлении человечеством своих потенциальных возможностей. Оно ноосферно по своей природе, отражает уровень интеллектуального развития человечества, является индикатором развития материального и духовного производства общества.

Симбиоз научного знания и «нового Просвещения» формируют предпосылки для перехода к SMART-обществу. И сегодня, в пространстве образования, можно выделить ряд подходов, отражающих необходимость перехода и реставрации старой системы образования.

Во-первых, концепция А.И. Субетто об образовательной революции. Доказывая ее необходимость, он пишет, что формой «ноосферного гуманизма и ноосферной культуры, выступает ноосферное образовательное общество. Образовательное общество – это такое общество, в котором образование становится главным механизмом восходящего воспроизводства качества общественного интеллекта, и, соответственно, – культуры в целом... Оно появляется в XXI веке как итог образовательной революции» [5, с. 69]. В таком понимании задач новой образовательной революции перекликается и с идеей «нового Просвещения» и с идеей перехода к «обществу знаний», SMART-обществу, то есть интеллектуальному.

Во-вторых, концепция будущего SMART-общества, развиваемая В.Г. Воронковой, также представляет собой вклад в прогнозирование будущего интеллектуального общества, основанного на росте научного знания, методологии их реализации в образовательном процессе, конечной цели – подготовке специалиста-интеллектуала. Но система STEM-образования, которая, по мнению автора, является базой формирования SMART-общества не вписывается в процесс перехода к нему. Эта система

образования не вписывается в содержание «нового Просвещения», она должна быть расширена за счет обогащения ее такими составляющими как «social sciences» или «science of Humanity», без которых сформировать духовно-нравственное мировоззрение, реализовать задачу «учиться быть человеком» – невозможно. Но видимо авторскому коллективу, занимающемуся проблемами образования для формирования нового общества, необходимо учитывать требования и юбилейного доклада «Римского Клуба» 2017 года, и резолюции XXIV Всемирного философского конгресса 2018 года.

В-третьих, необходимо обратить внимание на концепцию «общества обучения» Китая. Известно, что согласно программе «Шелковый путь-2», анонсированной осенью 2013 г. особое место уделено науке и образованию, как одному из 8 Столпов построения инновационного общества. Исходя из понимания, что обучение является фундаментальной составляющей калейдоскопически меняющейся жизни, руководство страны пришло к выводу, что нужно сосредоточить усилия на образовании и превратить Китай в страну, богатую человеческими ресурсами. Убежденность Китая в практической значимости образования и превращает эту страну в общество обучения. Фактически Китай анонсирует свою систему непрерывного обучения через различные модели образования, конкурирующие между собой.

А конкуренция предполагает перевод системы образования на инновационный путь развития, превращающий этот социокультурный феномен в определяющий фактор развития общества. «С первых дней, – отмечают Дж. и Дор. Нейсбит, – реформ, Китай ставил эксперименты, выясняя на практике эффективность инноваций. Правовые нормы, страховые схемы, общественные институты, образовательные и инвестиционные модели, даже культурные проекты – все они проходят практическую проверку и должны доказать свою значимость, прежде чем их одобряют к внедрению» [6, с. 127]. Посредством конкуренции в системе образования Китая широко предлагаются новые концептуальные и инструментальные модели развития этого социокультурного феномена, проверяется их эффективность на практике и социальная значимость. Образование – это жизненно необходимое условие бытия общества и личности. И духовный склад человека и общества начинается с угасанием жажды знаний, застоем его интеллекта. Не зря Ф. Нансен утверждал, что «как только в нас угасает жажда знания, мы перестаем быть людьми». Китайская модель образования этого не допускает.

Таким образом, если первые две концепции представляют собой теоретический конструкт, то третья – инструментальный и сегодня она подтверждается практикой развития Китая, они ближе к SMART-обществу, нежели другие регионы.

Литература

1. Воронкова В. Г. *Метафізичні виміри людського буття (проблеми людини на зламі тисячоліть)*. Запоріжжя : 2000. 176 с.

2. Воронкова В. Г. Філософія гуманістичного менеджменту (соціально-антропологічні виміри): монографія. Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2008. 254 с.
3. Управління людськими ресурсами: філософські засади: навч. Посібник / В. Г.Воронкова, А.Г.Беліченко, О. М.Попов та ін.К.: Професіонал, 2006. 576 с.
4. Voronkova V. The Formation of the Concept of Noosphere Development of Modern Society in the Conditions of Information Society // *Philosophy & Cosmology*. 2016. Vol. 16. P.179 -191.
5. Чумаков А. Н. Глобальный мир : столкновение интересов. М. : Проспект, 2018. 512 с.
6. Максименюк М. Ю., Нікітенко В. О. Формування парадигми інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної соціальної системи і взаємодії // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії* : [зб.наук.пр.] Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2016. Вип. 66. С. 266-278.
7. Пунченко О. П. Постижение смысла духовности и ступеней ее развития / О.П. Пунченко // *Довгирдовские чтения IV : Тенденция духовно-нравственного развития современного общества*. Минск: «Право и экономика», 2013. С. 20-26.
8. von Weizsäcker, E. Wiggmann, A come on! *Capitalism, Short-terminism, population and the Destruction of the Planet*. Springer, 2018. 220 p.
9. Тейяр де Шарден. Феномен человека. М.: АСТ, 2002. 553 [7] с.
10. Субетто А. И. Манифест ноосферного социализма. СПб. : Астерион, изд-во КГУ им. А.Н. Некрасова, 2011. 108 с.
11. Нейсбит Дж. Китайские мегатренды / Джон и Дорин Нейсбит. М. : Астрель, 2012. 315 с.

УДК 316.3

Резанова Наталія (Запоріжжя, Україна) - ПОТЕНЦІАЛ SMART-СУСПІЛЬСТВА ЯК ЧИННИК СТРИМКОГО РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ

Епоха інформаційного суспільства вступає у стадію smart (в перекладі «розумний», «інтелектуальний»). Вона характеризується, перш за все, наявністю комунікаційних технологій колективної діяльності, які істотно перетворюють бізнес, освіту, інші види діяльності, а в кінцевому рахунку саме суспільство. Smart трансформує бізнес, роблячи його управління більш інтелектуальним (розумним, гнучким), а діяльність - спрямованною на використання знань (інновацій). Освіта, за рахунок використання електронних і колективних технологій, стає більш масовою та ефективною. При цьому в smart-освіті застосування електронних технологій поєднується з індивідуальним навчанням мисленням і творчістю, яке неможливо без участі людини.

Це перехід інформаційного суспільства на якісно новий виток розвитку. Він полягає в реальному розумінні місця, ролі і величезного значення smart-технологій в житті сучасного суспільства, яке кардинально змінюючись, саме стає smart. Якщо коротко описати поняття smart-суспільства, то його можна визначити наступним чином: це нова якість суспільства, в якому сукупність використання підготовленими людьми технічних засобів, сервісів та Інтернету призводить до якісних змін у взаємодії суб'єктів, що дозволяє отримувати нові ефекти - соціальні,

економічні та інші переваги для кращого життя. Smart-суспільство – це наступний етап розвитку людства, що йде за інформаційним суспільством.

Як зазначає В. Воронкова, прорив в системі інформаційних комп'ютерних технологій визначив глибинні зміни в усіх сферах суспільного і професійної діяльності, які привели до появи нового феномена smart-суспільства і smart-людини. В основі smart-суспільства лежить розвиток «суспільства знань», цифрових технологій, цифрового суспільства, всього того, що називається «цифровий ерою» розвитку цивілізації [2], [3]. Smart-суспільство побудоване таким чином, що розумна робота є підставою розумного (інноваційного) міста, який базується на розумній інфраструктурі, яка відіграє центральну роль в створенні інноваційної культури.

Найважливішою характеристикою сучасності є інноваційні процеси, що пронизують всі сфери і рівні соціальної реальності. Інновації виступають необхідною умовою розвитку соціуму, з'єднуючи досягнення науки і можливості виробництва, вони задовольняють соціальні потреб за допомогою створюваних нововведень [7,с.244]. Наприкінці ХХ в. інноваційна діяльність розумілася як процес фундаментальних досліджень, в результаті якого з'являлися нововведення, а потім процес прикладних досліджень, в результаті якого відбувалися інновації - впровадження нових методів, технологій, продуктів. Ця модель в основному має справу з формальними або явно заданими знаннями, отриманими в процесі фундаментальних досліджень. У цій моделі, фундаментальні дослідження розташовані на початку причинно-наслідкового ланцюжка, яка закінчується зростанням продуктивності. Фундаментальні дослідження виробляють теорії і відкриття, які перевизначаються у прикладних дослідженнях, потім тестуються в процесі розробки і після цього продаються на ринку як промислові інновації та вводяться в експлуатацію. Кожен рівень лінійної моделі виробляє результат, який передається як вхідна інформація для наступного рівня. Потік знань є односпрямованим, що означає, що більш пізні стадії не надають вхідні дані для більш ранніх стадій. Модель передбачає, що межі, в яких проводяться фундаментальні дослідження, істотно впливають на можливості технологічних інновацій.

Становлення «суспільства знань» створює вплив і на традиційні інститути демократії. На думку науковців, виникає явище «планетного громадянства» мобілізаційні можливості якого посилюються новими технологіям і можливостями транснаціональної організації. Демократія в smart-суспільствах, на думку експертів ЮНЕСКО, стає «демократією прогнозування», що стимулює оновлення традиційних форм солідарності через сумісну участь у реалізації різних проектів.

У доповіді ЮНЕСКО «До суспільств знання» формулюються основоположні позиції моделі суспільств знання («три стовпи суспільства знання») [5, с.19-20]:

- справедливіша оцінка знань для ліквідації наявних видів нерівності («існуючих розривів»);

- участь усіх зацікавлених сил в розв'язанні питання доступу до знань;

- успішніша інтеграція політичних дій у сфері знання й інновацій.

Для підвищення ефективності необхідної політики автори формулюють низку рекомендацій:

- збільшувати інвестиції в якісну освіту для всіх і забезпечення рівних можливостей;

- збільшувати кількість точок загального доступу до інформаційних і комунікаційних технологій;

- сприяти забезпеченню загальнодоступності знання через музеї, бібліотеки, інститути, дослідницькі центри;

- підсилювати спільність використання наукових знань;

- активізувати сумісне використання знань в галузі охорони навколишнього середовища з метою стійкого розвитку;

- надавати пріоритетне значення мовному різноманіттю;

- прагнути через сертифікацію до гарантії якості знань доступних і одержуваних в Інтернеті;

- укріплювати «цифрову солідарність» і партнерство для подолання «цифрового розриву»;

- особливу увагу приділяти подоланню нерівності жінок як одержувачів знання;

- прагнути оцінювати рівень знань комплексними, недискримінаційними критеріями, адекватними цілям і пріоритетам суспільств знання.

Нині розроблено значну кількість різних систем індикаторів й індексів, які використовуються для проведення порівняльного аналізу розвитку інновацій, освітнього потенціалу, інформаційного суспільства, використання інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Завдання моніторингу ситуації і здійснення міждержавних і міжрегіональних досліджень вимагає достатньо докладного аналізу індексів і показників, за допомогою яких можна проводити такий моніторинг.

Загальною проблемою становлення smart-суспільства у Європі стали розробки законодавчої бази для європейського кіберпростору. Стандартизація європейських програмних і телекомунікаційних технологій сприятиме їх конкурентоспроможності на інформаційному ринку. Головним чинником європейського ринку інформаційних послуг, зазначається в документах ЄС, стане вільна конкуренція, обмеження монополій, європейський вихід на світові ринки. Політика у сфері конкуренції – це головний елемент європейської комунікаційної стратегії, що має особливе значення для консолідації єдиного ринку та залучення приватного капіталу, необхідного для розширення інформаційної інфраструктури у Європі, створення всеєвропейської інформаційної магістралі EuroNet. Якщо розглядати проблему формування інформаційного суспільства загалом, то специфіка сучасного моменту виражається в тому, що подальший прогрес

інформаційних і телекомунікаційних технологій залежить не стільки від проривів власне в технологіях, скільки від того, як швидко будуть пристосовані до нових реалій старі норми, що регулюють традиційно різні сектори, – телекомунікації, телебачення та інші засоби масової інформації. Багато країн мають національні програми інформатизації, які враховують місцеві особливості та умови. При створенні та реалізації таких програм слід спиратися на досвід провідних країн світу, беручи до уваги їх досягнення та недоліки, відображаючи в них існуючі та перспективні тенденції інформатизації [6, с.39-46].

Концепція smart-суспільства переглядає буквально всі сторони звичного життя і формулює умови створення суспільства, «розумного» в усіх областях. Суспільства, так би мовити, 1.0 та 2.0 були пов'язані з розвитком сільського господарства - люди навчилися не тільки збирати плоди з землі, а й обробляти її, щоб отримати максимальний урожай. На третьому щаблі розвитку почали входити в еру промислового виробництва. Наступний етап - інформаційне суспільство, період, коли загальна комп'ютеризація і розвиток технологій визначили розвиток промисловості та виробничого сектора економік розвинених країн («Індустрія 4.0»). А суперінтелектуальне суспільство має на увазі проникнення технологій буквально в усі сфери нашого життя.

Передумов до більш раціонального розвитку суспільства сьогодні багато. Населення зростає, його потреби теж, одночасно з цим збільшується тривалість життя. Практично повсюдно знижується народжуваність, це стає проблемою: нечисленне працездатне населення повинно піклуватися про старше покоління. Помножимо це на кількість внутрішніх ресурсів планети - і стане ясно, що суспільству для подальшого розвитку потрібен якісно новий ривок. У «суспільстві 5.0» фізичний- і кіберпростір стають єдиним цілим для вирішення соціальних проблем і створення стійкого економічного зростання.

Висновки. В даний час специфіка розумних технологій як раз і полягає в тому, що вони на відміну від минулого дозволяють вирішувати конкретні питання і проблеми життєдіяльності людей при мінімальній участі останніх. А в цілому ряді випадків роль людини взагалі зводиться практично до нуля, коли техніка сама приймає правильні й ефективні рішення. В результаті суспільство виходить на якісно інший рівень розвитку, коли smart-технології не тільки звільняють людину від рутинної діяльності, але формують передумови для нового соціуму, де розкриття інтелектуальних і творчих здібностей людей не стримується неефективним використанням часових ресурсів.

Література

1. Андрюкайтене, Р., Воронкова, В., Кивлюк, О., Романенко, Т., Рижова, И. Концептуализация smart-общества и smart-технологий в контексте развития современной цивилизации. Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos Taptautinė mokslinė - praktinė konferencija 2017 m. gegužės 11-12 d., Kaunas Tezių rinkinys (internete), 2017. P. 69-70.
2. Андрюкайтене, Р., Воронкова, В. Г., Кивлюк, О. П., Никитенко, В. А. Становление и развитие smart-общества как высокоразумного, высокотехнологического, высокоинтеллектуального. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2017 Вип. 71. С. 17-25.

3. Воронкова, В. Г. Становлення інформаційного суспільства як цивілізаційної парадигми розвитку сучасної України за доби глобалізації : теоретико-методологічні та праксеологічні виміри: монографія. Запоріжжя : РВВ ЗДІА. 2017. 270 с.
4. Інформаційне суспільство в світі та Україні : проблеми становлення та закономірності розвитку: колективна монографія / За ред. д.філософ.н., проф. В. Г.Воронкової; Запоріз. держ. інж. акад. – Запоріжжя : ЗДІА. 2017. 282 с.
5. К обществам знания: Всемирный доклад ЮНЕСКО. Париж : Изд-во ЮНЕСКО. 2005.
6. Мельник В.В. Полікультурність в контексті глобалізації: соціально-філософський аналіз Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб.наук.пр.] Запоріжжя : Вид-во ЗДІА. 2015. Вип. 22. С.217-229.
7. Мельник В. В. Культура буття людини як соціокультурний феномен // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб.наук.пр.] Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2015. Вип. 60. С.253-268.
8. Нікітенко В.О. Проблемне поле геокультурного феномену: наукові підходи // Гілея (науковий вісник): зб. наук. пр.-К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП»«ВІР». 2013. Вип. 71. С. 500-504.
9. Резанова Н.О. Соціально-філософський концепт інновацій як фактор соціальних перетворень. Гуманітарний вісник ЗДІА, 2013. Вип. 55. С. 235-245.

УДК 316.32+316.77[004:141.330.342.24

Соснін Олександр (Київ, Україна) - НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ ЯК ВИРІШАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ SMART-СУСПІЛЬСТВА

Науково-технічний прогрес та інформатизація в ХХІ столітті зробили Україну більш знаною у світі, який із середини століття ставав для нас усе тіснішим. Науково-технічний прогрес, в основу якого покладено наукові відкриття учених у фізиці, математиці, хімії, біології й інших науках, упродовж останніх десятиліть інтегрував їх і, здавалося б, забезпечив усі передумови для генерації в українському суспільстві високої хвилі «інформаційно-комунікаційної енергії» й інноваційної діяльності. За їх допомогою світ створив нові предметні простори для розвитку людини, суспільств і держав [1]. Однак ми бачимо, що у нас нові об'єкти матеріального світу і реальної економіки створюються важко, оскільки зазвичай вони мають високотехнологічний зміст та інформаційну природу, несуть у собі нові невідомі виклики і загрози [2]. Так, загальновідомі процеси трансферу технологій, пов'язані з промисловим шпигунством, є фактором його розвитку, що домінує. Характеризуючи сучасне суспільство, ми не можемо не говорити про те, що небаченими раніше темпами зростає його вплив на процеси обміну інформацією, на всі аспекти соціального буття, якими б концептуальними характеристиками ми його не наділяли (постіндустріальне, інформаційне, ринкове, громадянське тощо), а тому одним із найактуальніших завдань науки й освіти на сьогодні є мобілізація теоретичних і практичних знань, методологічних досліджень, підпорядкованих меті осмислення природи виникнення нових загроз та інших інформаційно-комунікаційних феноменів [3].

Досить символічно, що на українській п'ятигривневій монеті «На межі тисячоліть» 2000 року випуску викарбовано не символ майбутньої цифрової цивілізації, до становлення якої народ України доклав багато зусиль, а селянина, який вручну засіває ниву. По-різному можна розуміти алегорію, але можна й так, що національна еліта, яка відходить, намагається зорієнтувати Україну в третьому тисячолітті на аграрний сектор розвитку, тобто не бачить її країною з багатовекторним підпорядкуванням високих технологій і новітніх ІКТ інтересам розбудови постіндустріальної економіки і нового суспільного облаштування [4].

Безумовно, що це начебто і природно на тлі інтенсивних процесів деіндустріалізації і деградації науково-освітньої діяльності, які відбуваються в Україні протягом усіх років незалежності. Вони, насамперед, повною мірою демонструють деградацію світоглядного фундаменту вітчизняної еліти щодо індустріальної і науково-технічної цивілізації, відсутність національного історичного і геополітичного мислення, корумпованість і злиття інтересів еліти з кримінальним світом [5]. Усе це віддзеркалюється в багатьох явищах нашого сучасного життя, їх можна було б вважати за перемогу бажань глобальних геополітичних гравців сучасного світу, які бачать нас апріорі аграрною країною. Однак більшість населення України пам'ятає, що ще у 1980-х роках за класифікацією ООН ми досягли рівня надрозвиненіших промислових країн світу, співвідносячись за потенціалом із Францією і Німеччиною, які ще й досі залишаються у першій десятці економік світу. Розуміючи фантастично спекулятивне бачення нашою владною елітою потреб світової реальної економіки і те, що саме за наш рахунок країни «золотого мільярда» рятуватимуть свої статки і переваги, ми маємо, передусім відновити в собі провідну якість людської поведінки – самоповагу, і, користуючись можливостями сучасних ІКТ, ретельно проаналізувати причини своєї поразки у цивілізаційному змаганні з іншими країнами світу і зробити інтелект свого народу ресурсом для постіндустріального розвитку України [6].

Нове інформаційно-комунікаційне світорозуміння і світогляд поки що не знайшли адекватного відбиття не тільки в масовій свідомості, а й навіть у свідомості національної еліти, формування якої істотно відстає від темпів розвитку цивілізації, що само по собі вимагає спеціальних наукових досліджень. Пов'язано це не тільки з перетворенням інформації і комунікації в найважливішу економічну категорію, а й із невизначеністю багатьох політико-правових проблем щодо освіти і процедур комунікації під час обміну інформацією та насиченістю життя інноваційною діяльністю [7]. Намагаючись відновити в українців вільний козацький дух, дух непокори загарбникам і зрадникам національних інтересів, ми, передусім, маємо відстоювати індустріально-аграрний вектор розвитку своєї держави як постіндустріальної, розуміючи взаємопов'язаність проблем інноваційної діяльності в умовах глобальної інформатизації світу. Технології підкорення країн і народів інтересам світової фінансової олігархії в глобальному інформаційно-комунікаційному середовищі є потужними і добре

відпрацьованими відповідними фахівцями, які активно вивчають закономірності виникнення, функціонування і проявів багатьох явищ інноваційної діяльності, яка є активною взаємодією людей у контексті вислову Геракліта «Усе тече і рухається, немає нічого такого, що перебуває у стані спокою». Традиційно технології підкорення народів передбачають корумпованість національної еліти, яка починає вивозити награване за кордон, усіляко пропагуючи цінності життя поневолювачів [8].

Сьогодні, скажімо, ми бачимо, як діє наркотична кредитна голка з подальшою борговою пасткою для держави, як скрізь культивується ідеологія споживання. Усе це поступово призводить до втрати національного суверенітету. Ми власне є свідками цього процесу і бачимо, як міцніе у нас ідеологія суспільства споживання, як наші (іноземні, за своєю суттю) вітчизняні ЗМІ досягають культурної експансії над більшістю міського населення, ефективно використовуючи засоби масової культури як привабливе спілкування з одночасним «упаковуванням» у свідомість наших громадян дрібних цінностей споживача. У світі за допомогою сучасних ІКТ створено потужні інформаційні потоки для обслуговування потреб суспільства споживання. Вони існують винятково як шар оболонки Землі, а глобальні інформаційно-комунікаційні проекти виробляють за його допомогою ефективні засоби і методи формування парламентських, владних і науково-освітніх еліт, регулюють і втихомирюють ідеї патріотів і громадян, пригнічуючи і нівелюючи будь-яку ціну за їхні творчі імпульси щодо організації продуктивної діяльності народу. Арсенал таких засобів і технологій безупинно оновлюється й удосконалюється, на це спрямовуються величезні кошти для найняття професійних кадрів, а ЗМІ, які культивують ненаситність бажань, почуття постійної незадоволеності, і далі технологічно вдосконалюють засоби пропаганди переваг «розкішного життя», вчать «правильно» прагнути й «правильно» платити [9].

Те, що під гаслами свободи і прав людини безкарно засмічується Україна, руйнується вся її екологічна система, переконливо доводить, що вже частково зламано наш «національний характер», «український менталітет», уявлення про справедливість, рівність, соборність країни тощо. Виявляється, що в процесі стрімких соціально-економічних змін уже виникла навіть синергічна система з ефектами впливу на психічний стан людей, на нашу свідомість, яка швидко «переформатує» традиційні цінності суспільного розвитку, раціональність світогляду і мислення. Усе це призводить до такого стану наших розуму й совісті, що всі суспільні інститути перестають виконувати притаманні їм функції і на наших очах лавиноподібно виникає система спотворених процесів руйнації й деградації держави [10].

В умовах глибокої світової кризи, яка виплеснула на нас безліч проблем, водночас надавши для розвитку величезні можливості ІКТ, ми маємо відчуті потребу на новому рівні, як реалізувати ці можливості, залучивши свою і світову науково-технічну еліту для відновлення і подальшого розвитку постіндустріальної економіки. На жаль, сприйняття владою і суспільством нової реальності, адаптація самої людини до нових

інформаційно-комунікаційних реалій, їх взаємодії відбувається у нас досить складно, і поки що важко сказати, чого більше – сподівань чи розчарувань. Хоча значною мірою вони обумовлені суперечностями, що виникають через загальну специфіку інформаційно-комунікаційної діяльності – невизначеність і відтермінування результату, асиметричність процесів і форм інформаційного облаштування світу. Адже головне – це володіння інформацією, доступність її дослідникам, новаторам, інвесторам, споживачам, а також особливі вимоги до кваліфікації й якості менеджменту. Ми ще не розуміємо, що реальною передумовою успіху в насиченому ІКТ суспільстві є те, що знання й інформація починають виступати об'єктом приватної власності окремих людей та їхніх професійних об'єднань [11].

Знання й інформацію вони використовують як власний економічний ресурс в інноваційній діяльності, підвищуючи конкурентоспроможність своїх організацій у будь-якій точці світу. Усе це докорінно змінює організаційну структуру суспільства, перетворюючи її на достатньо складну соціотехнічну систему, уводячи в економічний розрахунок нові й досконаліші характеристики ролі людини-творця у складі «інформаційного ресурсу» тощо, структурувавши вирішення проблем перетворення (трансформації) суспільно-політичних відносин щонайменше в чотирьох мега-сферах: державній інноваційній політиці, економіці, праві, інформаційному забезпеченні. Скажімо, в Україні, де фундаментальна наука традиційно фінансувалася тільки державою, виконавці першого рівня інноваційного процесу, ті, хто генерує науково-технічні ідеї, практично не оперували економічними категоріями. Поняття трансферу технологій і комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у нас обмірковувалися вже керівництвом на рівні прикладних досліджень і впровадженні наукових розробок у виробництво. За таких умов суспільство втрачало темпи свого розвитку, поступаючись тим, хто встиг раніше опрацювати методи нової інноваційної економіки. За таких умов змінити уявлення про фундаментальну науку у зв'язку з новими викликами, національні організаційні структури науки й освіти не готові. У світі над цим активно працюють дослідники та їхні колективи як у формальних, так і в неформальних структурах, а роль фундаментальної науки в сучасному світі не зменшується, а зростає [12].

Усі провідні країни світу відверто і прагматично, навіть агресивно захищають свої інтереси, іноді й за межами кордонів своїх держав. Вони давно почали розглядати іноземні об'єкти науково-освітніх інформаційно-комунікаційних інфраструктур як власні і критичні, а їх безпеку своїм найважливішим завданням. Оприлюднені останнім часом факти про витоки інформації за допомогою технічних та інших засобів іноземних розвідок свідчать про те, що розвідка стала невід'ємним компонентом систем ведення бізнесу і державного управління. Для того, щоб протистояти таким процесам, нам катастрофічно бракує розуміння владними структурами значення інформаційно-комунікаційної, аналітичної, інформаційно-пропагандистської й управлінської роботи. В умовах домінування цифрових технологій проблему об'єктивно неможливо розв'язати за допомогою риторики

політичних лідерів, політологів, соціологів та інших фахівців гуманітарних наук. Ситуація змушує по-новому, більш прискіпливо поглянути на проблематику створення, зберігання й ефективного використання власних інформаційних ресурсів, а для цього необхідно вести аналітичну роботу з великими масивами даних. Аналітика, безумовно, є для нас найбільш критичною. У циклі управління вона понад усе вимагає від владних структур активної розумової високопрофесійної праці фахівців та опанування в системі освіти технологіями стратегічного аналізу інформації, зокрема роботу в автоматизованих мережевих інформаційно-керівних системах [13].

Її ера наступальної й оборонної зброї, бойових електромагнітних засобів нерозривно пов'язана з фундаментально-прикладними дослідженнями, програмуванням і розроблення практичних і криптостійких алгоритмів використання. А програмування і розроблення, якщо абстрагуватися від простих мов програмування для написання різних сайтів та інтернет-магазинів, – це математика, фундаментальна наука. Невипадково радянська і євною мірою сучасні математичні школи України є безумовними лідерами в багатьох, зокрема найбільш абстрактних, сферах математики. Саме тому в усьому світі цінуються і визнаються українські розробники у сфері штучного інтелекту, складних методів опрацювання інформації, розпізнавання образів тощо. В усьому світі поширюються легенди про наших всесильних хакерів.

Література

1. *Воронкова В. Г. Філософія гуманістичного менеджменту (соціально-антропологічні виміри): монографія. Запоріжжя: РВВ ЗДІА, 2008. 254 с.*
2. *Воронкова Валентина, Кивлюк Ольга, Нікітенко Віталіна, Рижова Ірина. Stem-освіта як фактор становлення і розвитку smart-суспільства // Становлення і розвиток інформаційного суспільства як основи забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 23–24 листопада 2017 року / Ред.-упорядник: д.філософ.н., проф. В.Г.Воронкова. - Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2017. С.81-85.*
3. *Управління людськими ресурсами: філософські засади: навч. посібник / В. Г.Воронкова, А. Г.Беліченко, О. М. Попов та ін.К.: Професіонал, 2006. 576 с/*
4. *Voronkova V. The Formation of the Concept of Noosphere Development of Modern Society in the Conditions of Information Society // Philosophy & Cosmology. 2016. Vol. 16. P.179 -191.*
5. *Дзьобань О. Інформаційна безпека: нові виміри загроз, пов'язаних з активізацією міжнародної діяльності в інформаційно-комунікаційній сфері / О. Соснін // Вісник Львівського університету. 2015. № 37. Ч. 3. С. 35–43.*
6. *Інформаційно-комунікативний менеджмент: зарубіжний та вітчизняний досвід : навч. посіб. / О. В. Соснін, В. Г. Воронкова, В. О. Нікітенко, М. Ю. Максименюк; М-во освіти і науки України. Київ : Політехніка, 2017. С. 214–219.*
7. *Кивлюк О. П. Формування елементів комп'ютерної грамотності молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 (теорія навчання) / О. П. Кивлюк. Київ, 2017. 210 с.*
8. *Кивлюк О. П. Моделювання інформаційних процесів в контексті інформатизації суспільства // Гілея : науковий вісник : зб. наук. пр. Київ : Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2014. Вип. 80. С. 222–226.*
9. *Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ : Педагогічна думка, 2009. 520 с.*
10. *Masuda Y. Information Society as Postindustrial Society. Wash, 1983. 234 s.*
11. *Кириченко М. О. Концептуалізація когнітивно-комунікативних вимірів ідеології інформаційного суспільства у гуманітарно-науковому дискурсі XXI століття: методологія*

дослідження// Гілея: науковий вісник: зб. наук. пр.; голов. ред. В. М. Вашкевич. Київ : Гілея, 2016. Вип. 116 (1). С. 137–141.

12. Соснін О. В. *Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України : монографія.* Київ : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2003. 572 с.

13. Соснін О. В. *Сучасні міжнародні системи та глобальний розвиток (соціально-політичні, соціально-економічні та соціально-антропологічні виміри) : навч. посіб. / В. Г. Воронкова, О. Є. Постол.* Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 556 с.

УДК 111.32/.7"71":[116:004]

Тесленко Тетяна (Дніпро, Україна) - РОЗВИТОК КАТЕГОРІЙ «ДУХ», «ТІЛО», «ЛЮДИНА» В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність Філософська термінологія і її дефініції постійно знаходяться в процесі становлення, відповідаючи на зміни в соціумі, підтверджуючи необхідність сучасних інтерпретацій категорій «дух», «розум» і «тіло», «людина», а також їх «об'єднання», взаємозв'язку і акцентуалізації. У епоху «цифрової економіки» і, відповідно, нових цифрових технологій, формування «смарт – суспільства» («smart-society»), заснованого на використанні stem-компетентностей в освіті і stem-технологій в економіці, дихотомія духу/розуму і тіла виступає як міждисциплінарне поняття.

Концепт взаємозв'язку духу/розуму – тіла може розглядатися в сучасних умовах у філософському, релігійному, психологічному і педагогічному контекстах. У соціокультурних умовах початку ХХІ століття, коли складається продуктивний синтез наукових, філософських, релігійних ідей і цінностей, нові концептуальні підходи вимагають кардинальних розробок категорій «дух», «розум», «тіло», «людина».

Пізнавальна діяльність людини, як відомо, будується на основі категоризації об'єктів дійсності. Одним з ключових механізмів категоризації об'єктів дійсності, є дихотомічне ділення, тобто розподіл предметів по наявності або відсутності якої-небудь ознаки. [1, с. 13]

Аналіз останніх досліджень Найбільш вагомий внесок після мислителів античності та середньовіччя в розвиток предметного базису наведеного метафізичного дискурсу внесли роботи діячів французької філософії, представників німецької класичної філософії, німецьких «романтиків», англійських та італійських гуманістів.

Безумовно, що історичного та наукового значення в контексті наведеного напрямку досліджень набувають праці сучасних українських дослідників Кременя В. Г., Ільїна В. В., Воронкової В. Г., Пригунової Ю. О., Власової Т. І., Рижової І. С. та багатьох інших.

Мета даного дослідження полягає в аналізі підходів до пізнання і розуміння категорій «дух», «разом», «тіло», «людина», їх дихотомічного поєднання в умовах формування «сма́рт – суспільства» («smart-society»).

Основний текст У філософії постмодерна початку ХХІ століття («постіндустріального суспільства», «інформаційного суспільства», «суспільства персонального обслуговування» і багатьох інших концепцій назви епохи) продовжується переосмислення категорій «дух», «розум», «душа» і «тіло», їх інтеграційної єдності і пріоритетності в їх взаємодії. Категорія «дух», як наукове поняття, що виражає найбільш загальні властивості і зв'язки явищ дійсності, безумовно є основоположним в аксиології, онтології, гносеології і кожне нове покоління науковців контекстуально дає своє тлумачення цим вічним основам людського буття. Слід зазначити, що поняття «дух» вельми багатогранно, тому через полісемічність, що склалася, так важливо порівняти різні версії слова, його сенсу, входження в різні контексти, обґрунтування дослідників по віднесенню даного поняття до «категорії» або до «феномена». Так в поетичному обороті мови і у переносному розумінні «дух» – це також небесні і демонічні істоти. Під впливом грецької філософії поняття «духу» стає близьким до психофізичної проблематики [3, с. 8].

На основі аналізу філософської, соціологічної, теологічної, психологічної і педагогічної літератури, науковці виділяють декілька підходів до похідної від поняття «дух» – поняттю «духовності», а саме: космологічний, теологічний, аксіологічний, когнітивний, соціологічний. Розуміння того, що духовність – інтегральна категорія і водночас складний феномен, пов'язаний з людською суб'єктивністю, з культурою відчуттів і інтелекту, що включає найважливіші людські цінності, дозволяє говорити про різні види і типи духовності, не пов'язуючи її однозначно з релігійністю. Етимологія багатьох понять обертає нас до античної філософії, зокрема «дух» зустрічається в перекладі слів в Біблії з латинського «spiritus» і грецького «pneuma», що означає «рухоме повітря», «подих», «дихання» (як носій життя); у значенні «душі», як суті, яка може тимчасово або назавжди покинути тіло; саме життя (за визначенням Гете «Бо життя – це любов, а життя життя – дух»). На зміну античній концепції духу та середньовічному християнському вченню про Абсолютний дух приходять Новий час, який привносить багато нових концепцій в теорію духу. Світогляд епохи Відродження, для якої притаманні індивідуалізм, суб'єктивізм і психологізм, є платформою для конструкції самого поняття духу. Декартівське «мислю – отже, існую» яскраво свідчить про те, що людське мислення стало тепер розглядатися як факт набагато достовірніший і переконливіший, чим об'єктивне буття. У філософів Нового часу трактування духу має інтелектуалістичне забарвлення. Так, Спіноза вже користувався для характеристики поняття духу латинським терміном *mens* (розум), що означає і дух, і душу, і розум. Для Спінози дух рівнозначний мисленню, дух є якість, властива людині від природи (єдине з матерією). Можливості всякої речі проявляються як природна «сила (потужність)» цієї речі і дух проявляє себе в

пізнанні її (істини). Кант вже відкрито говорить про те, що дух є тільки наша суб'єктивна ідея, що може бути предметом віри, але ніяк не наукової філософії. Він скрізь є для Канта тільки непізнанна річ в собі, діюча в людині тільки у вигляді апріорного (що передує практичному досвіду) принципу. Філософія духу у Гегеля наповнює дух ідеєю саморозвитку, еволюції (дух – абсолютна ідея, що утілюється в природі і історії). Дух у Гегеля діалектично (суперечливо) проходить стадії суб'єктивного, індивідуального людського духу (антропологія, феноменологія і психологія духу), об'єктивного духу – духу народного, громадського (право, моральність, моральність) і завершується абсолютним духом з його трьома втіленнями в мистецтво, релігію і філософію [2].

Звернення до проблематики категорії «тіло» («тілесність») є одним із головних проявів онтологічного повороту філософської думки ХХ ст., завдяки якому відбувається подолання редукції феномена людини до самосвідомого суб'єкта та редукції буття до суцього, властиві класичній модерній думці. Тіло фіксує присутність людини у світі через сприйняття, просторовість, моторність, темпоральність. Проблема тілесності щільно пов'язана із сутністю та генезисом західної метафізики взагалі [5, с. 638-639].

У зв'язку із швидким розвитком «smart-суспільства», формуванням всесвітньої мережі Internet в духовному секторі людської життєдіяльності з'являється віртуальна реальність, яка не належить ні дійсності, ні можливості, а має своє, як відмічають науковці «ілюзорне буття» [4, с. 14]. Не втратити накопичені людством за багато часів свого існування духовні і моральні настанови – завдання сучасних дослідників, що наголошують свої ідеї на наукових форумах.

Висновки і рекомендації В рамках глобалізаційних процесів, що генерують нові смисли і способи взаємодії, в межах наукового дослідження представлено сучасний філософський зміст поняттям «дух», «тіло», «розум», «людина»; оновлений зміст сприяє відродженню у сучасному соціумі зниклого класичного наповнення досліджуваних категорій в умовах інформатизації суспільства та сприяє становленню і розвитку цілісної особистості, яка акумулює у собі всі категорії.

Література

1. Писарь Н. В. К вопросу об определении понятия «дихотомия» в лингвистике / Вестник Балтийского Федерального университета им. И. Канта. Серия: Филология, педагогика, психология : М; С. 2016. С.12–18.
2. Поняття «дух» у філософії [Електронний ресурс]: <https://daviscountydaycare.com/.../255-ponyattya-qdixq-i-f...> (дата звернення 29.10. 2018 р.)
3. Релятивизм, плюрализм, критицизм: эпистемологический анализ [Текст] / Рос. акад. наук, Ин-т философии; Отв. ред. В. А. Лекторский. М.: ИФ РАН, 2012. 181 с.
4. Синюта Є. Інформаційна реальність: сутність і проблеми істини: збірник наукових праць, під ред. О. Лещака, І. Папуші, О. Волконівського та ін. Тернопіль: Studia Methodologica. 2012. 308 с. – (Школа Відкритого Розуму. Том 4).
5. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис, 2002. 751 с.

Филипчук Світлана (Острог, Україна) - АДАПТАЦІЯ НОВИХ МЕДІА ПРАВОСЛАВНИХ ЦЕРКОВ В ІНТЕРНЕТ-СЕРЕДОВИЩІ

Актуальність. У ХХІ ст. релігійне життя активно переміщується в інтернет-середовище. Сьогодні кожен, хто має доступ до мережі, може шукати нові форми вираження релігійного досвіду, не перебуваючи фізично на місці поклоніння або особисто не контактуючи зі священником/духівником. Цифрова епоха пропонує віртуальні богослужіння, кібер-молитви, дискусії/форуми, музичне поклоніння тощо. Новий форум, який пропонує для християнських конфесій інтернет-середовище, трансформує традиційні види соціальної та релігійної взаємодії. **Аналіз останніх досліджень.** Проблематика «релігія і кібер-простір», яку активно розробляють вчені Копенгагенського університету, під керівництвом Мортена Т. Хейсгаарда [Morten T. Højsgaard] та Маргіт Варбург [Margit Warburg], насичена такими темами: як релігійний досвід створюється і втілюється в інтернеті, як впливають на формування віри чинники безмежного вибору, відсутності релігійного авторитету та конфлікт між визнаними і невизнаними формами богослужіння, як зберегти в інтернеті релігійну ідентичність тощо [4].

Мета. Проаналізувати адаптацію нових медіа православних церков у інтернет-середовищі.

Основний текст. Із року в рік в Україні активно розвивається онлайн-аудиторія. Так, динаміка 2018 р. засвідчує, що 70 % населення тією чи іншою мірою активно користувалося інтернетом, що на 11 % більше, ніж 2017 р. Середньостатистичний українець проводить 5,5 год. на добу в інтернеті [11]. Відтак через канал електронних ЗМІ – інтернет-сайтів, соціальних мереж і блогів – соціальні комунікації Церкви здобули нові виклики, можливості та перспективи. У науковій літературі активно послуговуються синонімічними термінами «електронні медіа», або «нові медіа». Узагальнивши напрацювання медіа-дослідників, Н. Зражевська дає таке визначення: нові медіа – це «інтерактивні електронні видання й нові форми комунікації виробників контенту зі споживачами. ... Цим терміном позначають процес розвитку цифрових, мережевих технологій і комунікацій у медійній галузі» [6, с. 70]. Професор Мічиганського університету Рассел Нойман так трактує поняття «нові медіа»: «New media – це новий формат існування ЗМІ, постійно доступних на цифрових пристроях, у яких відбувається активна участь користувачів у створенні та розповсюдженні контенту» [2, с.3].

Відповідно до звіту Департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України, усі православні мають 56 електронних ЗМІ [5]. Утім цей звіт не відображає кількості блогів, тематичних груп у соцмережах, каналів на відеохостингах та ін. В інтернет-мережі наявні численні веб-каталоги православних конфесій та ресурсів, які генерують релігійну інформацію та аналітику. Це, зокрема каталоги на таких ресурсах: Релігійно-інформаційна служба України (risu.org.ua/ua/index/resources/webcatalog/intro_catalog), православні ЗМІ на

сайті Синодального інформаційно-просвітницького відділу УПЦ МП (<http://festzmi.org/>), християнські церкви (churches.com.ua), християнські сайти на порталі invictory.com (invictory.com/sites/) тощо.

Проаналізувавши більшість інтернет-медіа православних конфесій України, наголосимо, що структурно вони подібні й містять такі елементи: офіційна церковна інформація, суспільно-релігійний новинарний контекст України і світу, посилання (каталог) на інші християнські ресурси, головні напрями роботи конфесії/храму (соціальне, освітнє, дитяче, молодіжне, сімейне, паломницьке служіння тощо), бібліотека (текстова, відео-, аудіо-), документи Церкви, богословські джерела, мапа єпархій (храмів, монастирів, місій, громадських релігійних організацій тощо), блоги тощо.

Напрацювання українських учених в аспекті виділення ними функцій, які виконує інтернет-простір у житті Церков загалом та конфесійні мас-медіа зокрема, у своїй монографії узагальнила С. А. Козиряцька, розподіливши їх функції християнських медіа-ресурсів на два види: медійні (інформаційна, комунікаційна (зовнішня і внутрішня комунікація), новинарна, ціннісно-регульовальна, рекреативна, створення архівів і депозитаріїв, баз даних, зв'язки з громадськістю, встановлення зв'язків між членами громади) та власне конфесійні (місіонерство, євангелізація, катехізація, прозелітизм, координація служінь Церкви, благовістя, апологетична, трансляція інформації релігійного змісту або тієї, що стосується релігійної діяльності, яка відбувається за межами кібер-простору, згуртування й утримання вірян через формування необхідного інформаційного поля) [7, с. 30]. Водночас медійники-практики наголошують, що ЗМІ, зокрема нові медіа, у житті Церкви виконують три функції: зовнішня комунікація (можливість відкрити себе для сучасного світу), внутрішня комунікація (діалог у межах церковної організації та церковних спільнот) та рецептивний діалог із суспільством (можливість через точки дотику пізнати світогляд сучасників і відповісти на нього християнським посланням) [12, с. 34].

Інтерактивність нових медіа православних конфесій України виявляється в прагненні до різновекторного діалогу. Лорне Л. Давсон [Lorne L. Dawson] у дослідженні «Медіація релігійного досвіду в кіберпросторі» наголошує: «Комп'ютерна комунікація – групове, за своєю суттю соціальне, явище. Ця реальна інтерактивність залучає людей до соціального життя в мережі та пов'язує користувачів із поточною соціальною дійсністю. Інтернет, на відміну від інших комунікаційних каналів, спроможний наблизитися до інтерактивності оффлайнових стосунків» [1, с.31]. Приміром, мультимедійний релігійний портал #ОТЧЕНАШ, який творить команда протоієрея Георгія Коваленка на чолі з інтернет-дияконією Юлією Комінко, так артикулює свою налаштованість до персоніфікованої розмови: «Ми пропонуємо Вам персонального помічника і путівника у світі Православ'я. «Отець Інтернет» — це група експертів, яка ... спробує відповісти на будь-яке Ваше запитання та знайти потрібну для Вас інформацію, або порадити чисте інформаційне джерело. Кожен читач матиме можливість стати експертом» [9]. Хоча А. Кураєв наполягає, що «православ□ я

нетехнологічне» [8, с. 53], утім кількість православних новітніх медіа переконує в зворотному й свідчить про неминучі процеси віртуалізації і цієї конфесії. Відтак, інтернет може бути форумом для людей, які не можуть знайти місця для подібних дискусій у їхніх громадах. Водночас цей майданчик дозволяє відвідувачам зрозуміти, що вони не самотні в своїх духовних пошуках, переживаннях та сумнівах.

Блогосфера – потужний сегмент медіа-середовища, якому також властиві інтерактивність та діалог. Рассел Нойман наголошує, що блогосфера – «це справді відкритий ринок ідей – іноді неслухняний і грубий, іноді дорадчий і навіть поетичний. Найважливішим питанням порядку денного є, в який спосіб ця яскрава царина думок, інформації та дезінформації має і може продовжувати взаємодіяти з основними ЗМІ та широкою громадськістю» [3, с. 10]. На порталі RISU знаходимо чималий кластер блогів священників, богословів, релігійних діячів, конфесійних журналістів, експертів та ін. Автори в своїх дописах порушують релігійні, суспільно-політичні, соціальні, освітні, моральні проблеми сьогодення вірян і пересічних українців, активно ведучи діалог із читачами. Християнська блогосфера – це можливість для її авторів і читачів вийти за інформаційні «храмові стіни», винести на широкий загал свої не завжди «канонічні» думки й переживання, спілкування в форматі «віч-на-віч» із собою та Іншим, межева ситуація між сакральним та профанним.

Активний блогер («Українська правда», «Обозреватель») та дописувач на власній сторінці *Facebook прес-секретар УПЦ КП Євстратій (Зоря), говорячи про моральні засади спілкування в мережі, підкреслює: «Ми всі живемо в такому світі і в таких обставинах, що не завжди маємо можливість живого спілкування, а інтернет, соціальні мережі дають його. Однак будь-яке спілкування має бути відповідальним, а в мережах, де можна спілкуватися анонімно, на християнина, на священника лягає особлива відповідальність. ... Тож добрі діла мають свідчити про нас і в інтернеті» [11].*

Висновки і рекомендації. Отже, цифровий світ трансформує суспільство, культуру, людину. Церква, бажаючи розмовляти з внутрішніми та зовнішніми аудиторіями через посередництво зрозумілого каналу комунікації, активно використовує інтернет-середовище. Православні мережеві ЗМІ у своїй діяльності органічно поєднують виконання медійних та конфесійних функцій. Нові медіа християнських конфесій – групи-спільноти в соціальних мережах, форуми, блоги тощо – перманентно доступні активним та пасивним прихильникам усіх православних конфесій України. Нові медіа трансформують зовнішню і внутрішню комунікацію в церковному середовищі, адже на їх платформах активно творять контент не лише церковні прес-служби, відповідальні за ті чи інші напрямки церковного служіння, але й прості віряни, а також невоцерковлені, утім зацікавлені духовними питаннями користувачі.

Інтернет значно підвищує можливості для індивідуального шукача знайти інформацію про традиційні, а також альтернативні християнські організації. Порівняно низька вартість та незначні зусилля надихнули

багатьох людей та спільноти поширювати своє повідомлення на аудиторію, що постійно зростає. Через перегляд онлайн-трансляцій богослужінь, богословських конференцій, семінарів на різні практичні релігійні теми, участь в тематичних форумах на християнських ресурсах люди всіх вікових та соціальних категорій хочуть і можуть вивчати й долучатися до релігійних переконань та практик, водночас не залишаючи при цьому комфорту та безпеки своїх будинків. Соціальна поведінка у віртуальних християнських спільнотах та середовищах – це нове явище, яке дозволяє дослідникам спостерігати, документувати й аналізувати, як воцерковлені і невоцерковлені люди адаптують та приймають закономірності поведінки у відповідь на різні умови, які отримують в тій чи іншій соціальній групі, яка залежить від її існування за допомогою технології, пов'язаної із комп'ютером чи смартфоном.

Із новими медіа пов'язані явища віртуалізації та консюмеризму релігії. Медіатизація православних конфесій України через призму інтернет-середовища відбувається через глобальну зміну людини, відтак і Церкви, яка прагне діалогу із людиною та спільнотами людей засобами нових медіа.

Література

1. Dawson L. Lorne. *The mediation of religious experience in cyberspace // Religion and Cyberspace / Edited by Morten Hojsgaard, Margit Warburg. New York: Taylor & Francis. 2005. P.15-37.*
2. Neuman R. (2010). *Media, Technology, and Society: Theories of Media Evolution // Digital Culture Books, University of Michigan Press : University of Michigan Library).*
3. Neuman R. (2016). *The Digital Difference: Evolving Media Technology and the Theory of Communication Effects. Harvard University Press.*
4. *Religion and Cyberspace (2005) / Edited by Morten Hojsgaard, Margit Warburg. New York: Taylor & Francis. 207 p.*
5. *Звіт про мережу церков і релігійних організацій в Україні станом на 01.01.2018 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr_2018/70440/.*
6. Зражевська Н. І. (2013). *Нові медіа і нові форми комунікації в медіа культурі. Current issues of mass communication. С. 70-75.*
7. Козоряцька С. А. *Мережеві християнські видання українського медіапростору. Запоріжжя: Просвіта. 2017. 192 с.*
8. Кураев А. (2011). *Православие: точки роста. М.: Никея. 208 с.*
9. #ОТЕЦЬ-ІНТЕРНЕТ Ваш персональний експерт. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.отченаш.укр/fish/index.html>.
10. *Священники в соціальних мережах. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://old.dyvensvit.org/articles/2191.html>.*
11. *Статистика интернет-аудитории Украины. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://seoukraine.com.ua/statistika-internet-auditorii-ukrainy-i-ispolzuemyh-ustroystv/>.*
12. *Церква і медіа: 7 кроків до порозуміння / Бабинська С., Завадська Ю., Карапінка М., Кулигіна О. (2012). 240 с.*